

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Zhodnocení programového období 2007-2013
v regionech NUTS II Severozápad a Jihozápad**

Monika Hortová

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Monika Hortová

Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení programového období 2007-2013 v regionech NUTS II Severozápad a Jihozápad

Název anglicky

Evaluation of the programming period 2007-2013 in NUTS II regions North-West and Sout-West

Cíle práce

Hlavním cílem práce je zhodnocení čerpání dotací z fondů Evropské unie v programovém období 2007-2013 ve vybraných regionech soudržnosti. Konkrétně se jedná o regiony NUTS II Severozápad a Jihozápad.

Díličními cíli jsou komparace a analýza dotací v rámci jednotlivých operačních programů a vliv příjmu dotací na hrubý domácí produkt v těchto regionech.

Metodika

Diplomová práce je metodicky rozdělena do tří částí. První část je deskriptivní a představuje jak historický, tak současný stav řešené problematiky. Je založena na studiu odborné literatury a vědeckých článků, společně s oficiálními on-line zdroji Evropské unie, které se týkají problematiky regionálního rozvoje a principů EU. Metodicky se jedná o analýzu dokumentů.

Praktická část je postavena na vlastním výzkumu. Specifika regionů soudržnosti Severozápad a Jihozápad jsou promítnuta do analytické části práce, která je založena na využití sekundárních dat. Data budou shromážděna na základě studia hodnotících zpráv programového období, jednotlivých operačních programů a ze statistik zveřejněných na stránkách Českého statistického úřadu. V rámci zpracování praktické části diplomové práce budou využity standardní statistické metody.

Třetí částí je diskuze a syntéza výsledků. Metodicky se jedná o syntézu výsledků.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Regionální politika, regionální disparita, dotace, politika hospodářské a sociální soudržnosti, konvergence.

Doporučené zdroje informací

- BINDI, Federiga M. a Irina ANGELESCU. The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world. 2nd ed. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2012. ISBN 978-0-8157-2252-6.
- BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.
- BOLEA, Lucía, Rosa DUARTE a Julio Sánchez CHÓLIZ. From convergence to divergence? Some new insights into the evolution of the European Union. Structural Change and Economic Dynamics. 2018, 47, 82-95. DOI: 10.1016/j.strueco.2018.07.006. ISSN 0954349X.
- GOUHER Ahmed. Krugman Trade Theory and Developing Economies. China-USA Business Review. 2012. Vol. 11. ISSN 10711031.
- NELSON, Richard R. a Katherine NELSON. Technology, institutions, and innovation systems. Research Policy. 2002, 31(2), 265-272. DOI: 10.1016/S0048-7333(01)00140-8. ISSN 00487333.
- OTOIU, Adrian a Emilia TITAN. Socio-economic Convergence in the EU at National and Regional Level. Procedia Economics and Finance. 2015, 23, 1090-1095. DOI: 10.1016/S2212-5671(15)00333-0. ISSN 22125671.
- PEET, Richard a Elaine R. HARTWICK. Theories of development: contentions, arguments, alternatives. 2nd ed. New York: Guilford Press, 2009. ISBN 978-1-60623-065-7.
- WOKOUN, René, Pavel MATES a Jaroslava KADEŘÁBKOVÁ. Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-304-9.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 ZS – PEF (únor 2020)

Vedoucí práce

Ing. Irena Benešová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2019

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 11. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení programového období 2007-2013 v regionech NUTS II Severozápad a Jihozápad" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27.11.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Ireně Benešové, Ph.D. za vstřícný přístup k vedení mé práce, za věcné připomínky a rady. Dále zaměstnancům Ministerstva pro místní rozvoj za poskytnutí dat a kolegům z Ministerstva zemědělství. A také všem, kteří mě během studia podporovali.

Zhodnocení programového období 2007-2013 v regionech NUTS II Severozápad a Jihozápad

Abstrakt

Cílem diplomové práce je zhodnocení čerpání dotací z fondů Evropské unie v regionech soudržnosti Severozápad a Jihozápad během programového období 2007–2013, a v rámci dílčích cílů zhodnotit tyto příjmy z různých úhlů.

Teoretická část definuje regionální politiku, její vývoj v průběhu 20. a 21. století a termín regionální disparity. Dále je popsána regionální politika Evropské unie, takzvaná politika hospodářské a sociální soudržnosti, a rovněž regionální politika České republiky. Závěrem je specifikováno programové období 2007–2013.

Praktická část je uvedena deskripcí regionů soudržnosti Severozápad a Jihozápad a analýzou celkové alokace finančních prostředků za programové období. Hlavní částí je analýza příjmů z fondů EU v jednotlivých operačních programech, celkových částek za jednotlivé roky nebo jejich vlivu na HDP (PPS/obyvatele).

Analýzy přinesly výsledky o totožné střední hodnotě čerpání ve všech posuzovaných operačních programech obou regionů. Čerpání v průběhu zvoleného období 2009-2015 se ovšem lišilo. To bylo objasněno jak cyklem programového období, tak neočekávanými situacemi, jakou byla i korupční kauza spojená s ROP Severozápad. Jedním z dílčích cílů bylo zhodnocení vlivu příjmů z evropských fondů na HDP regionů. Zde byla prokázána závislost mezi proměnnými, což bylo podpořeno i dříve provedenými studiemi.

Klíčová slova: regionální politika, regionální disparita, politika hospodářské a sociální soudržnosti, NUTS II, Severozápad, Jihozápad, programové období 2007–2013.

Evaluation of the programming period 2007-2013 in the NUTS II North-West and South-West regions

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the drawing of European funds in the Northwest and Southwest cohesion regions during the programming period 2007-2013 and to evaluate these revenues from different angles.

The theoretical part defines regional policy, its development during the 20th and 21st centuries and the term regional disparity. It also describes the regional policy of the European Union, the so-called policy of economic and social cohesion, as well as the regional policy of the Czech Republic. Finally, the 2007-2013 programming period is specified.

The practical part is introduced by description of selected Northwest and Southwest cohesion regions and by analysis of the total allocation of funds during the programming period. The main part is an analysis of income from EU funds in each operational programs and total amounts for individual years, or their impact on GDP (PPS/inhabitant). The analyses yielded results of the same average drawdown value in all operational programs of both regions. What was different, was the drawdown during the selected period 2009-2015, which was explained by the cycle of the programming period and unexpected situations, such as the corruption case associated with the ROP Northwest. One of the objectives was to assess the impact of European funds revenues on regional GDP. The dependence between variables was proved, that was supported by earlier studies.

Keywords: regional policy, regional disparity, economic and social cohesion, NUTS II, North-West, North-East, programming period 2007–2013.

Obsah

1 Úvod	13
2 Cíl práce a metodika	14
3 Teoretická východiska	18
3.1 Regionální politika	18
3.1.1 Regionální politika EU	25
3.1.2 Regionální politika ČR	29
3.2 Regionální disparita	32
3.3 Územní statistické jednotky (NUTS)	34
3.4 Programové období 2007–2013	35
3.4.1 Cíle hospodářské a sociální politiky EU	36
3.4.2 Strategické cíle ČR	37
3.4.3 Evropské fondy	37
4 Praktická část	39
4.1 Charakteristika vybraných NUTS II	39
4.1.1 NUTS II Severozápad	39
4.1.2 NUTS II Jihozápad	41
4.2 Alokace finančních prostředků EU	43
4.3 Analýza čerpání dotací v NUTS II Severozápad a Jihozápad v období 2009–2015	50
4.3.1 Analýza čerpání dotací z jednotlivých OP	50
4.3.2 Analýza čerpání dotací v jednotlivých letech	58
4.3.3 Analýza vlivu čerpání dotací na HDP	60
5 Výsledky a diskuze	64
5.1.1 Zhodnocení čerpání dotací z jednotlivých OP	64
5.1.2 Zhodnocení čerpání dotací v jednotlivých letech	65
5.1.3 Zhodnocení vlivu čerpání dotací na HDP	66
6 Závěr	68
7 Seznam použitých zdrojů	70
8 Přílohy	78

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Regionální disparity.....	33
Obrázek č. 2: Regiony soudržnosti	35
Obrázek č. 3: NUTS II Severozápad.....	40
Obrázek č. 4: NUTS II Jihozápad	42
Obrázek č. 5: Schéma průběhu čerpání finančních prostředků.....	43

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Tabulkové hodnoty	17
Tabulka č. 2: Regionální politika.....	18
Tabulka č. 3: Vývojové etapy regionálního rozvoje a politiky.....	20
Tabulka č. 4: Rozdělení prostředků fondů EU.....	37
Tabulka č. 5: Vybrané ukazatele pro NUTS II Severozápad	41
Tabulka č. 6: Vybrané ukazatele pro NUTS II Jihozápad	42
Tabulka č. 7: Stav čerpání finančních prostředků jednotlivých OP	45
Tabulka č. 8: Stav čerpání finančních prostředků ROP Severozápad.....	47
Tabulka č. 9: Stav čerpání finančních prostředků ROP Jihozápad	49
Tabulka č. 10: Analyzované hodnoty OP Doprava.....	52
Tabulka č. 11: Analyzované hodnoty OP Životní prostředí	53
Tabulka č. 12: Analyzované hodnoty OP Podnikání a inovace	54
Tabulka č. 13: Analyzované hodnoty OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	55
Tabulka č. 14: Analyzované hodnoty OP Lidské zdroje a zaměstnanost	56
Tabulka č. 15: Analyzované hodnoty ROP Severozápad, Jihozápad	57
Tabulka č. 16: Analýza korelace NUTS II Severozápad	62
Tabulka č. 17: Analýza korelace NUTS II Jihozápad.....	63

Seznam grafů

Graf č. 1: Podíl politiky soudržnosti na celkovém rozpočtu EU	27
Graf č. 2: Průběh čerpání dotací v letech 2009-2015.....	59
Graf č. 3: Meziroční koeficient růstu čerpání dotací v letech 2009-2015.....	60
Graf č. 4: Vývoj HDP v PPS na obyvatele v letech 2009–2015	61
Graf č. 5: Meziroční koeficient růstu HDP v PPS na obyvatele v letech 2009–2015	62

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
FS	Fond soudržnosti
HDP	Hrubý domácí produkt
HSS	Hospodářská a sociální soudržnost
IOP	Integrovaný operační program
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
NSRR	Národní strategický referenční rámec
NUTS	Nomenclature Unit of Territorial Statistic / Územní statistická jednotka
OP	Operační program
OP D	Operační program Doprava
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP PA	Operační program Praha Adaptabilita
OP PI	Operační program Podnikání a inovace
OP PK	Operační program Praha Konkurenceschopnost
OP TP	Operační program Technická pomoc
OP VaVpl	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP ŽP	Operační program Životní prostředí
ROP	Regionální operační program
ROP JV	Operační program Jihovýchod
ROP JZ	Operační program Jihozápad
ROP MS	Regionální operační program Moravskoslezsko
ROP SČ	Regionální operační program Střední Čechy
ROP SM	Regionální operační program Střední Morava

ROP SV	Regionální operační program Severovýchod
ROP SZ	Regionální operační program Severozápad
ŘO	Řídící orgán
ZS	Zastupující subjekt

1 Úvod

Regionální a strukturální politika zaujímá dominantní postavení v rámci celkové hospodářské politiky Evropské unie. Tato politika, nazývána jako politika hospodářské a sociální soudržnosti, vznikla sloučením regionální, sociální a části zemědělské politiky z důvodu zlepšení koordinace mezi těmito politikami. Politika soudržnosti je považována za jednu z nejvýznamnějších, a proto na ni připadá více než jedna třetina prostředků z celkového rozpočtu Evropské unie.

Hlavním úkolem politiky soudržnosti je zajistit, aby se regiony, jejichž rozvoj zaostává za evropským průměrem, dostaly pomocí investic do infrastruktury a dalších oblastí na stejnou úroveň. Politika hospodářské a sociální soudržnosti má tedy přispívat ke snižování rozdílů mezi evropskými regiony a zeměmi.

Jak tuto příležitost využily v prvním programovém období 2007-2013 regiony soudržnosti Severozápad a Jihozápad je předmětem této práce, která analyzuje objemy příjmů z evropských prostředků a v rámci jednoho z dílčích cílů se věnuje jejich vlivu na hrubý domácí produkt těchto regionů.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem této práce je zhodnocení čerpání dotací z fondů Evropské unie (EU) v programovém období 2007-2013 ve vybraných regionech soudržnosti (NUTS II). Pro tuto práci byly vybrány regiony soudržnosti Severozápad a Jihozápad, které jsou na základě metodiky NUTS II strukturálně identické. Avšak při porovnání vybraných ekonomických ukazatelů v předchozích letech (1995-2007) dosahovaly velmi rozdílných hodnot. Na základě této difference byly zvoleny jako vhodné objekty pro komparativní analýzu.

Dílními cíli jsou komparace objemu dotací v rámci jednotlivých operačních programů, sumárních částek za jednotlivé roky i celé programové období a vliv příjmu dotací na hrubý domácí produkt v těchto regionech.

Diplomová práce je metodicky rozdělena do tří hlavních částí. První část je deskriptivní a představuje jak historický, tak současný stav řešené problematiky. Věnuje se regionální politice a jejímu vývoji v průběhu 20. a 21. století jak obecně, tak se zaměřením na EU a jednotlivá období jejího vývoje. Rovněž je specifikována regionální politika České republiky včetně vlivu vstupu do EU. Po vysvětlení pojmů regionální disparity a metodiky Územních statistických jednotek se práce věnuje samostatnému programovému období 2007-2013. Tato část je založena na studiu odborné literatury a vědeckých dokumentů, společně s oficiálními on-line zdroji Evropské unie, které se týkají problematiky regionálního rozvoje a principů EU, metodicky tedy představuje analýzu dokumentů.

Druhá, praktická, část je postavena především na vlastním výzkumu. V úvodu jsou popsány vybrané regiony soudržnosti, konkrétně NUTS II Severozápad (Karlovarský a Ústecký kraj) a NUTS II Jihozápad (Jihočeský a Plzeňský kraj). Jejich specifika jsou pak promítnuta do analytické části práce, která je založena na využití sekundárních dat, která byla shromážděna na základě studia hodnotících zpráv programového období, jednotlivých operačních programů a ze statistik zveřejněných na stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ) nebo Eurostatu. Údaje o příjmech regionů soudržnosti poskytl po diskuzi Ministerstvo pro místní rozvoj.

V analýzách je věnována pozornost dílním cílům, které hodnotí příjmy z fondů EU v jednotlivých operačních programech a celkové částky čerpání za jednotlivé roky, i za celé uvedené období. Roky 2007, 2008 nebyly z důvodu nulového nebo téměř nulového

čerpání do analýzy zahrnuty. Naopak byly na základě pravidla $n+2$ zahrnuty roky 2014, 2015. Dalším dílčím cílem je zhodnocení vlivu dotačních příjmů na hrubý domácí produkt v přepočtu na jednoho obyvatele, který charakterizuje ekonomickou výkonnost krajů a je jedním ze základních kritérií EU pro poskytnutí příslušné dotace.

Pro výše uvedené cíle byla shromážděna potřebná data, graficky znázorněna a vždy doplněna komparativní analýzou, případně jsou uvedeny i příklady realizovaných projektů. Analýza vychází z následujících charakteristik, které byly vypočteny a případně dále aplikovány ve vybraných testech v MS Excel:

- n (m) počet měření
- x vybraná proměnná
- x_{\min} minimální hodnota vybrané proměnné v letech 2009-2015
- x_{\max} maximální hodnota vybrané proměnné v letech 2009-2015
- \bar{x} průměrná hodnota vybrané proměnné v letech 2009-2015

$$\bar{x} = \frac{1}{n}(x^1 + x^2 + \dots + x_n) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

- I_t řetězový index / tempo růstu

$$I_{t+1/t} = \frac{I_{t+1}}{I_t}, I_{t+2/t+1} = \frac{I_{t+2}}{I_{t+1}}$$

- \bar{x}_g průměrné tempo růstu

$$\bar{x}_g = \frac{k-1}{\sqrt{\frac{I_{t+1}}{I_t} \cdot \dots \cdot \frac{I_{t+k}}{I_{t+k-1}}}} \quad (\text{Arlt, 2002})$$

- s^2 výběrový rozptyl, dále využít jako vstup pro F-test

$$s^2 = \frac{1}{m+n-2} [(m-1)s_1^2 + (n-1)s_2^2]$$

- F výsledek F-testu

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2}, s_1^2 \geq s_2^2$$

Kde jsou stanoveny hypotézy: $H_0: \sigma_1 = \sigma_2$, rozptyly se neliší; $H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$, rozptyly se liší. Hladina testu $\alpha = 0,05$; kritický obor $F_{\alpha/2(n-1, m-1)} < F < F_{1-\alpha/2(n-1, m-1)}$ nulovou hypotézu nezamítáme. Výsledek dále rozhodne o dalším způsobu testování.

- T výsledek t-testu

$$t = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{s \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}}$$

s mezi výpočtem

$$s^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2$$

Zde jsou stanoveny hypotézy $H_0: \mu_1 = \mu_2$, střední hodnota výběru/čerpání se neliší;

$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$, střední hodnota výběru/čerpání se statisticky významně liší.

Hladina testu $\alpha = 0,05$; kritický obor $|T| > t_{\alpha (m+n-2)}$ nulovou hypotézu zamítáme.

U analýzy korelace byl stanoven model $y_i = f(x_i) + e_i$ s přímkou odhadu $y' = a + bx$, dále byl vypočten:

- R^2 koeficient determinace

- r korelační koeficient

$$r = \frac{s_{xy}}{s_x s_y}$$

Se stanovenou stupnicí hodnocení: $0 < r \leq 0,3$ slabá závislost,

$0,3 < r \leq 0,8$ mírná závislost,

$0,8 < r \leq 1$ silná závislost.

A následný test významnosti koeficientu

$$t = \frac{r}{\sqrt{1-r^2}} \sqrt{n-2}$$

Zde jsou stanoveny hypotézy $H_0: \rho = 0$, korelační koeficient statisticky nevýznamný; $H_1: \rho \neq 0$, korelační koeficient je statisticky významný.

Hladina testu $\alpha = 0,05$; kritický obor $|t| > t_{\alpha (n-2)}$ nulovou hypotézu zamítáme.

(Svatošová, 2008)

Pro vyhodnocení byly zjištěny tabulkové hodnoty F a t, které jsou uvedeny v Tabulce č. 1.

F-test	$F_{\alpha/2(n-1, m-1)}$	$F_{0,025(6,6)}$	0,1718
	$F_{1-\alpha/2(n-1, m-1)}$	$F_{0,975(6,6)}$	5,82
t-test	$t_{\alpha (m+n-2)}$	$t_{0,05(12)}$	2,179
	$t_{\alpha (n-2)}$	$t_{0,05(5)}$	2,571

*Tabulka č. 1: Tabulkové hodnoty
Zdroj: Vlastní zpracování dle Svatošová (2011)*

Tabulkové hodnoty se vztahují k počtu pozorování n (m), které je u všech OP stejné, jedná se o stanovené období 2009-2015, tudíž n (m)=7.

Zjištěné výsledky jsou diskutovány v rámci regionů, ale i obecně za programovací období. Závěrečnou částí práce je syntéza výsledků.

3 Teoretická východiska

3.1 Regionální politika

Kořeny regionální politiky můžeme hledat ve Velké Británii počátkem 30. let 20. stol. v souvislosti s ekonomickou krizí. Sociální rozdíly regionů se natolik prohloubily, že bylo nutné zasáhnout. V roce 1934 byl přijat *Zákon o speciálních územích*, což byl první dokument s regionální problematikou. Po 2. světové válce se regionální politika rozšířila do Francie a Itálie, důvodem byly rovněž extrémní rozdíly mezi územími např. pařížský region a ostatní území ve Francii. V průběhu 50. a 60. let byla regionální politika zaváděna v západoevropských státech. V Německu se zaměřili na podporu tzv. starých průmyslových regionů, Skandinávské země zase věnovaly pozornost řídké obydleným oblastem. V postkomunistických zemích dochází k implementaci regionální politiky až koncem 80. let. (Wokoun, 2011)

S historickým vývojem souvisí dvě pojetí: tradiční regionální politika, uskutečňovaná do poloviny 70. let, a nový koncept regionální politiky, který se začal formovat od druhé poloviny 70. let a který v současnosti převládá ve většině evropských zemí. Rozdíly mezi oběma aspekty jsou znázorněny v Tabulce na obrázku č. 2. (Matoušková, 2000)

Aspekt	Regionální politika	
	tradiční	současná
Regiony	geograficky relativně stálé problémové regiony	geograficky relativně rychle se měnící problémové regiony
Problémy	rozvinutost/zaostalost	strukturální změny
Strategie	regionální růst	regionální inovace
Nástroje	meziregionální přerozdělování	mobilizace vnitřních zdrojů
Orientace na	kapitál, suroviny, velké firmy	informace, technologie, služby, malé a střední firmy
Organizační forma	centralizace	decentralizace

Tabulka č. 2: Regionální politika
Zdroj: Vlastní zpracování dle Matoušková (2000)

Tradiční politika se zaměřovala různé póly, na regiony vysoce rozvinuté, a na druhé straně na regiony zaostávající (např. zemědělské oblasti). Oblasti, kterým byla podpora věnována

byly konstantní a geograficky neměnné. V současnosti dochází k mnohem rychlejšímu geografickému šíření regionálních problémů. Často pak nastává situace, kdy jsou inovativní činnosti lokalizovány do spíše rekreačních a jinými odvětvími opomíjených oblastí. Z hlediska pohybu pracovních sil, zboží či služeb dochází k oslabování národních hranic, nejvíce pak v evropském měřítku. Vlády pak přesouvají pravomoci týkající se regionální politiky jak na nižší územně správní celky, ale také na nadnárodní orgány, čemuž odpovídá členství v Evropské unii. (Wokoun, 2011)

Regionální politika má dva základní způsoby pojetí: konvergenční, kde je přirozenou tendencí vyrovnávání rozdílů mezi regiony, a divergenční, kdy v průběhu vývoje dochází spíše k dalšímu zvětšování meziregionálních rozdílů. Rozdíl mezi těmito pojmy ovšem není tak jednoznačný, ať kvůli nejednoznačné definici nebo různým způsobům nahlížení na časový horizont, ve kterém k divergenci či konvergenci dochází. Obecně platí, že konvergenční teorie pracují s mnohem delšími časovými horizonty než teorie divergenční. (Blažek, 2011)

Na otázku, zda je základní tendencí regionální politiky konvergence nebo divergence se názory napříč 20. stoletím liší společně s měnícím se konceptem regionální politiky. Převažující tendence regionálního rozvoje a politiky jsou znázorněny společně s časovým vymezením v Tabulce č. 3.

Obecný přístup	Převažující teorie regionálního rozvoje	Regionální politika
neoklasický (1920–1940)	teorie regionální rovnováhy (tzv. neoklasické modely)	používány zdroje zvyšující mobilitu pracovních sil
keynesiánský (1950–1975)	teorie regionální nerovnováhy (teorie pólů růstu, teorie kumulativních příčin)	nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů
neomarxistický (1970–1975)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie nerovné směny)	návrhy na opatření nebyly formulovány, v některých socialistických zemích byla politika účinná, ovšem za cenu ztráty ekonom. výkonnosti a konkurenceschopnosti státu

Obecný přístup	Převažující teorie regionálního rozvoje	Regionální politika
neoliberální (1975-)	teorie regionální rovnováhy (např. nová teorie růstu)	podpora malých a středních firem, decentralizace kompetencí, deregulační opatření
institucionální (1980-)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie učících se regionů)	podpora malých a středních firem, šíření inovací, networking

Tabulka č. 3: Vývojové etapy regionálního rozvoje a politiky
Zdroj: Vlastní zpracování dle Blažek (2011)

Za předchůdce teorií regionálního rozvoje lze považovat tzv. **lokalizační teorie** s výrazným neoklasickým vlivem. Cílem bylo nalezení faktorů, které ovlivňují lokalizaci ekonomických aktivit. Teorie regionální rovnováhy, která je rovněž lokalizační teorií, si za cíl stanovila objasnění prostorového uspořádání ekonomiky jako celku. Rozvinutí teorie vedlo k tzv. **teorii centrálních míst** (Christaller), která se snaží o vysvětlení geografické organizace společnosti. Ačkoli se od lokalizačních teorií upustilo, jsou na regionální úrovni příležitostně využívány v případě umístění nových podniků či zahraničních investic. Teorie regionální nerovnováhy, jak můžeme divergenci také označit, spočívá především v tom, že zastánci této teorie považují za silnější mechanismy právě ty diferenciační (kumulativní, selekční apod.). Přiznávají existenci stabilizačních mechanismů, ovšem jejich působení považují za dočasné, náhodné nebo jednoduše slabší. V 50. letech 20. století vznikly teorie růstových pólů (Perroux, Boudeville), teorie kumulovaných příčin (Myrdal, Hirschman) a teorie polarizovaného rozvoje (Friedmann), jejichž příznivci považují nerovnoměrný vývoj za samozřejmý, neboť k růstu nemůže docházet všude ve stejné míře. (Blažek, 2011)

Perrouxova **teorie pólů** růstu se stala jednou z nejznámějších teorií regionálního rozvoje a v několika zemích byla i prakticky aplikována, ačkoli prvotní práce prezentuje póly růstu poměrně abstraktně a jsou specifikovány jako sféry vlivu v ekonomice, jakékoli regionální vlivy byly původně zamítnuty. Na Perrouxovu teorii navázal J. Boudeville s **teorií růstových center a růstových os**, kde za růstové centrum považuje soubor dynamických a vzájemně propojených odvětví, která jsou soustředěna kolem hnacího odvětví. Dále předpokládal, že v těchto regionech budou díky intenzivní spolupráci firem z

hnacího odvětví a mimo něj prosperovat právě i jiné firmy. Za hnací odvětví byl považován například automobilový průmysl, ocelářství nebo chemie, v 50. a 60. letech byla na základě teorie růstových pólů ve Velké Británii nebo jižní Itálii tato odvětví lokalizována do zaostávajících oblastí k podnícení rozvoje celého regionu. Výsledky nebyly ovšem nikterak přesvědčivé. (Boudeville, 1967)

Hlavním autorem obecné **teorie polarizovaného rozvoje** je J. Friedmann, který zavedl pojem jádro-periférie. Jeho teorie je významná zejména z toho důvodu, že se obrací přímo ke skutečným problémům regionálního rozvoje v geografickém prostoru a zároveň se věnuje také společenskému, politickému a kulturnímu. Rozpracování této původní teorie vede k pojmu hnací oblast, kterou představuje region, v němž dochází k soustředění více pólů rozvoje, a hnaná oblast, kterou představuje region, v němž se soustřeďuje více vedlejších pólů, resp. kde se rozvíjejí ekonomické aktivity závislé svými výstupy na poptávce z hnací oblasti. Vliv jádrových regionů na periferní je odlišný v krátkém a dlouhém období. Z hlediska krátkodobého je negativní. Jádrový region díky koncentraci firem odčerpává perifernímu regionu zdroje, a to jak lidské (pracovní síla), tak finanční. Z dlouhodobého hlediska se však jádro rozšiřuje až k periférii, poptávka po surovinách a pracovní síle z periferních regionů roste. Při překročení absorpční schopnosti jádrového regionu dochází k lokalizaci dalších ekonomických kapacit do periferních regionů. (Friedmann, 1967)

G. Myrdal v **teorii kumulativních příčin** zpochybňuje tendenci sociálního systému se ustálit a naopak tvrdí, že změna vyvolá další změny, které ji umocní. Podle Myrdala působení tržních sil, pohyb kapitálu atd. nevede ke stavu rovnováhy, jak předpokládaly neoklasické teorie, ale naopak ke zvýšení rozdílů. Aplikace Myrdalova přístupu k regionálnímu rozvoji v praxi znamená, že pokud se region z jakéhokoli důvodu (geografická poloha, struktura průmyslu nebo náhodná událost) vyvíjí rychleji než ostatní regiony, rozdíly mezi nimi se budou nadále zvětšovat. Pozitivní efekty vyspělých regionů na méně vyspělé považuje spíše za výjimečné. Velkou roli u snižování sociálních a regionálních rozdílů mají, Myrdalem rovněž uváděné, aktivity státu jako přerozdělování financí a efektivní vyžívání zdrojů. Uvědomuje si význam institucí pro rozvoj a lze tak v jeho práci prvky institucionalismu, který se prosadil až o několik desítek let později. (Myrdal, 1957)

Teorii nerovnoměrného rozvoje zformuloval ekonom Albert Hirschman, který při jejím vytváření využil mnohaletých zkušeností z působení v zemích Latinské Ameriky. Úkolem rozvojové politiky není nalézt optimální kombinaci faktorů, ale nalézt faktory skryté nebo doposud špatně využívané. Zároveň rozlišuje faktory, u kterých může dojít k vyčerpání (nerostné suroviny) nebo faktory, které je možné zmnožit (lidské dovednosti nebo kapitál), přičemž větší potenciál vidí právě ve faktorech, kterých je zprvu málo a je možné je znásobit. Hirschman rovněž zdůrazňoval význam pozitivních očekávání pro rozvoj, dle něj má zdůrazňování vlastní nadřazenosti obyvateli úspěšných regionů nad ostatními regiony kumulativní účinek, a to z toho důvodu, že úspěšní budou vždy zdůrazňovat svoje zásluhy a schopnosti, začnou v to sami věřit, chovat se podle toho a poté i vychovávat své nástupce. Za největší negativum, kterým je ohrožován rozvoj zaostávajících regionů, označil migraci vysoce kvalifikované pracovní síly z méně vyspělých území do vyspělých oblastí. (Hirschman, 1959)

Nerovnoměrný regionální rozvoj je neomarxisty považován za prostorový rozměr strukturálních a sociálních nerovností v kapitalistickém systému. Řešení problémů pak nevidí na regionální úrovni, ale na národní nebo nadnárodní úrovni, protože jsou způsobeny obecným fungováním kapitalismu. Hlavním autorem **teorie nerovné směny** je A. Emmanuel, který byl přesvědčen, že mezinárodní obchod způsobuje bohatnutí vyspělých zemí, a naopak prohlubování chudoby ve státech třetího světa. Vzájemný mezinárodní obchod tedy neprobíhá za oboustranně výhodných podmínek, ale jedná se o nerovnou směnu zboží. Za hlavní faktor této nerovné směny považoval existenci tzv. supermezd, které byly vypláceny dělníkům ve vyspělých zemích, zatímco v rozvojových zemích byly mzdy jen na úrovni nezbytného minima. (Sharkey, 1974) Rozvojové země pak obvykle exportují zemědělské produkty, které zahrnují velké množství levné práce, a naopak importují průmyslové produkty, které nárokují relativně menší množství práce. Vysoké mzdy ve vyspělých zemích jsou podle této teorie klíčovým faktorem růstu a Emmanuel byl dokonce přesvědčen o tom, že na světě neexistuje ani jedna země, která by dosáhla ekonomického rozvoje v období nízkých mezd. Proto navrhoval řešit problém nerovné směny v rámci mezinárodního obchodu navýšením mezd v rozvojových zemích, což by pozitivním způsobem stimulovalo rozvoj jejich ekonomik. Problém tohoto řešení tkví nepochybně ve finanční náročnosti. (Peet, 2009)

Novou teorii růstu lze chápat jako jeden z dílčích směrů nové ekonomické geografie, je spojována s P. Krugmanem. Teorie je řazena mezi konvergenční teorie, které předpokládají výrazné snižování rozdílů mezi regiony a dosažení stavu rovnováhy. Za jeden z možných kumulativních impulsů, ovlivňujících rozvoj regionu, považují aktivitu jednotlivce, která může vytvářet pozitivní atmosféru v regionu. Regiony s podobnými podmínkami pak vytvářejí tzv. konvergenční kluby, teoreticky směřující ke stejnému stavu rovnováhy. Obecně jsou si bližší podmínky uvnitř států, proto je snaha o konvergenci větší na meziregionální než mezinárodní úrovni. (Gouher, 2012)

Institucionální přístup dosáhl velkého rozmachu v 80. letech minulého století a dodnes patří k jednomu z dynamicky se rozvíjejících směrů. Jak již název naznačuje, institucionalismus se zabývá výzkumem institucí a jejich vlivu při dosahování ekonomického růstu a výkonnosti. Přední představitel institucionální ekonomie Richard Nelson upozornil, že existují faktory, kterým klasická ekonomická teorie nevěnovala dostatečnou pozornost. Jsou to technologie a inovace, proces učení se a pochopení principů fungování firem, vztahy se subjekty v okolí včetně institucí. Jedná se o problémy mající klíčovou roli v pochopení existence regionálních rozdílů. Také neoklasická ekonomie byla vystavena kritice, je jí vytýkána celková omezenost přístupu k ekonomickým procesům, protože opomíjí sociálně psychologické, politické nebo kulturní faktory. **Institucionální přístup** vychází z různých pohledů na instituce samotné. Klasické pojetí označuje instituce jako tzv. formální organizaci, oproti tomu existuje širší pojetí, které zahrnuje do charakteristiky instituce i způsoby myšlení, chování a jednání. Součástí institucionálního přístupu je několik teorií, např. teorie výrobních okrsků, teorie zabývající se sociokulturním prostředím a konkurenceschopností regionů nebo teorie učících se regionů, je možné u nich nalézt velkou podobnost základních prvků. (Nelson, 2002)

Teorie učících se regionů je historicky nejmladším teoretickým směrem regionálního rozvoje, kterému se podařilo propojit poznatky evoluční a institucionální ekonomiky s myšlenkami teoretiků regionálního rozvoje. Znalosti jsou zde považovány za klíčové faktory a učení za rozhodující proces pro zvýšení konkurenceschopnosti. Hlavní mechanismy dalšího vývoje vidí teorie učících se regionů v existenci pozitivních zpětných vazeb právě v oblasti učení, nových technologií, také ve výměně informací (tržních i netržních) a v existenci technologické infrastruktury. Hlavními subjekty jsou firmy, instituce a regionální inovační systémy. (Kulhánek, 2007)

Cíle regionální politiky směřují v současné době spíše ke konvergenci, regionální politika je v evropském kontextu obvykle chápána jako „*činnost, jejímž úkolem je přispívat ke snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů a k zabezpečení jejich harmonického rozvoje*“. (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2002, s. 20) Podpora hospodářské, sociální a územní soudržnosti byla a je jedním z hlavních pilířů Evropské unie. Za cíl si klade dosažení vyšší úrovně hospodářské konvergence, územní konkurenceschopnosti a vytváření pracovních míst v zemích EU. Mezinárodní hospodářská krize však vyvolala významné a rychlé změny, a to nejen co se týče růstu, ale také ve strukturálních a technologických charakteristikách zemí EU. Právě tyto faktory ovlivňují hospodářské výsledky a konvergenci. (Bolea, 2018)

Konvergence a divergence jsou rychlejší na úrovni jednotlivých zemí, trendy na vnitrostátní a regionální úrovni jsou z hlediska směru a velikosti většinou odlišné. To vyvolává otázku, zda výdaje na regionální soudržnost dosahují účinku až poté, co se zmírní nerovnosti mezi zeměmi, kdy je třeba dosáhnout určité úrovně konvergence dříve, než regionální politika začne účinně snižovat rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Nebo jestli je politika soudržnosti neúčinnější, pokud je zaměřena na země a nikoli na regiony, a politická opatření založená na subsidiaritě a adicionalitě jsou účinnější při zmírňování regionálních rozdílů. (Otoiu, 2015)

Nástroje regionální politiky jsou jak makroekonomické, tak mikroekonomické, nebo i jiné nástroje, které nemají primárně ekonomický obsah. Užití makroekonomických nástrojů v regionální politice musí být v souladu s národohospodářskými cíli. Pak je možné použít nástroje fiskální politiky (meziregionální přerozdělování ze státního rozpočtu); monetární politiky (ovlivňování množství peněz v ekonomice) nebo protekcionismu (státní ovlivňování dovozu). Mikroekonomické nástroje se snaží ovlivnit lokalizaci ekonomických subjektů, lze je rozdělit na nástroje ovlivňující pohyb pracovní síly a nástroje ovlivňující pohyb kapitálu. Cílem je rovnováha pracovní síly a kapitálu na regionálních trzích. Mezi jiné nástroje je možné zařadit administrativní či institucionální (regionální rozvojové agentury) nástroje. (Wokoun, 2011)

3.1.1 Regionální politika EU

Již při vzniku *Evropského hospodářského společenství* (EHS) v roce 1958 se předpokládalo, že hospodářským růstem se vyřeší regionální problémy, ale zároveň se zvýší konkurence. To by mohlo v regionech způsobit problémy nové, např. v oblastech s průmyslovou výrobou. A proto byla první koncepcí regionální politiky případná kompenzace negativních dopadů EHS na regiony. (Wokoun, 2003)

Můžeme vymežit několik období vývoje regionální politiky EHS (později EU):

Období 1958–1973 (Belgie, Francie, Itálie, Nizozemsko, Německo, Lucembursko)

V prvním období převládal individualistický přístup států, integrace teprve začínala a pozornost byla věnována především makroekonomickým otázkám.

Období 1974–1985 (rozšíření o Velkou Británii, Dánsko, Irsko)

Velká Británie jako země s velkými regionálními regiony očekávala přínos ze svého připojení a začala se podílet na regionální politice EHS. Jejím základem se stalo ustanovení *Evropského fondu regionálního rozvoje* (ERDF) v roce 1975.

Období 1986–1993 (rozšíření o Španělsko, Portugalsko, Řecko)

Třetí období bylo velkorysejší pro regionální politiku díky *Aktu o jednotné Evropě*. Poprvé se objevilo střednědobé plánování regionálních programů, na kterém se podílel tehdejší předseda Komise Jacques Delors. Roku 1988 Evropská rada zdvojnásobila rozpočet strukturálních fondů na 68 miliard tzv. European Currency Unit, jedná se o měnovou jednotku, která se používala k vyrovnání sald mezi členskými zeměmi, později byla nahrazena eurem. Roku 1993 vstupuje v platnost *Maastrichtská smlouva* neboli *Smlouva o Evropské unii*. Rozpočet na fondy se opět zvýšil a představoval již třetinu rozpočtu EU.

Období 1994–1999 (rozšíření o Finsko, Švédsko)

Cíle předchozího období byly ponechány a rozšířeny o další bod. Jedná se o tato regionálně politická opatření:

- Podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů;
- přeměna regionů nebo jejich částí, které jsou vážně ohroženy hospodářským úpadkem;
- boj s dlouhodobou nezaměstnaností a podpora integrace mladých lidí a osob vyřazených z trhu práce do pracovního procesu;
- podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a změny ve výrobě;

- podpora rozvoje venkovských regionů
 - a) urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy společné zemědělské politiky a podporu modernizace a restrukturalizace rybolovu;
 - b) umožněním rozvoje a strukturálních změn venkovských regionů;
- rozvoj a strukturální změny regionů s extrémně nízkým zalidněním. (Stejskal, 2009)

V roce 1994 pak byly schváleny dokumenty *Evropa 2000+* a *Principy rozvojové politiky evropského prostoru*. Jejich cílem je dosáhnout hospodářské a sociální soudržnosti a dobudování vnitřního trhu.

V roce 1996 Česká republika oficiálně požádala o členství v EU.

Rozhodnutím Evropské rady z března 1999 se rozpočet politiky soudržnosti zvýšil na 213 mld. euro a dalších 22 mld. euro bylo přiznáno novým členům pro období 2004-2006.

Období 2000–2006 (rozšíření o Kypr, Litvu, Lotyšsko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Maltu, Slovinsko, Estonsko a také Českou republiku dne 1. 5. 2004)

V tomto období dochází ke snížení cílů na tři:

- Podpora rozvoje zaostávajících regionů;
- podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací;
- podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání. (Stejskal, 2009)

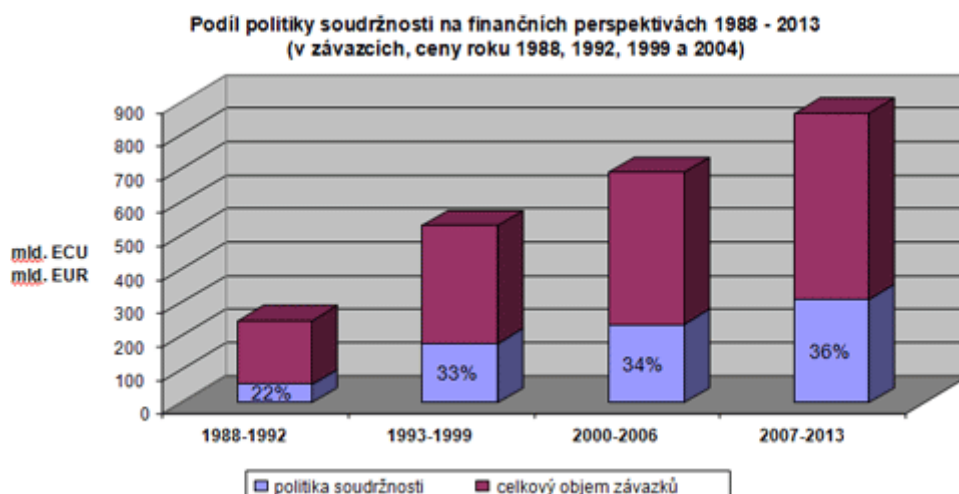
V roce 2000 byla zahájena tzv. *Lisabonská strategie* jako reakce na globalizaci. Myšlenkou je, aby členské země spolupracovaly na reformách zaměřených na růst a kvalitu pracovních míst. A vytvořit tak z Evropské unie nejdynamičtější ekonomiku světa. (European Commission, 2009)

Období 2007–2013 (rozšíření o Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko)

Změna proběhla v zaměření regionální politiky na zvyšování konkurenceschopnosti a budování hospodářství založené na znalostech a inovacích. V grafu č. 1 je zobrazen nárůst finančních prostředků, které byly na politiku soudržnosti alokovány v jednotlivých obdobích. V období 2007-2013 bylo na politiku soudržnosti vyčleněno 36 % z celkového rozpočtu, který přesahoval 800 mld. euro. Graf č. 1 zachycuje navýšení finančních prostředků v podobě závazků. Rozpočet EU odděluje prostředky na závazky od prostředků na platby. Prostředky na závazky představují právní závazky k vynaložení prostředků, které je možné v daném rozpočtovém roce podepsat, mohou to být smlouvy, grantové

dohody a rozhodnutí. Částky nemusejí být nutně vyplaceny v témže roce, ale mohou být rozloženy do několika rozpočtových let. Zatímco platby zahrnují výdaje, které jsou splatné v běžném roce. Ty pocházejí z uzavřených právních závazků. (Rada Evropské unie, 2019, [online])

V roce 2009 byla nejen v ČR ratifikována *Lisabonská smlouva*, která reformovala pravidla fungování Evropské unie. *Lisabonská smlouva* například posiluje pravomoci EU v oblasti zahraniční politiky, spravedlnosti, vnitřní bezpečnosti atd. Dále pak zavedla několik významných institucionálních změn jako je pozice předsedy Evropské rady, který předsedá summitům a koordinuje tvorbu politik EU mezi členskými státy na dobu dvou a půl roku. (Bindi, 2012) Vzhledem k zaměření diplomové práce bude toto období více specifikováno dále.

Graf č. 1: Podíl politiky soudržnosti na celkovém rozpočtu EU
Zdroj: Euroskop.cz (2018)

Období 2014–2020

V současném období se cíle snížily na dva, a to *Investice pro růst a zaměstnanost* a *Evropská územní spolupráce*. Další významnou změnou je úsilí Evropské komise o propojení politiky soudržnosti se strategií *Evropa 2020*, která navazuje na Lisabonskou strategii. Pro naplnění výše zmíněných cílů a řešení rozvojových potřeb regionů EU bylo na politiku soudržnosti pro období 2014–2020 vyčleněno 351,8 miliardy euro, tedy téměř třetina celkového rozpočtu EU. Pro Českou republiku jsou v tomto období vyhrazeny finanční prostředky ve výši téměř 24 miliard euro. (Dotace EU: *Programové období 2014 – 2020*, [online])

Regionální politika EU využívá řadu principů jak pro strukturální politiku, tak pro současnou realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS). Je odrazem principu solidarity uvnitř Evropské unie, kdy bohatší státy přispívají na rozvoj chudších států a regionů. HSS se řídí především těmito principy:

- Princip koncentrace – jako koncentrace úsilí, aby byly prostředky využívány co nejefektivněji;
- princip partnerství – požadována aktivní účast příjemce prostředků, ať se jedná o národní, regionální nebo místní orgány;
- princip programování – komplexní přístup k řešení, střednědobé až dlouhodobé plánování;
- princip monitorování a vyhodnocování – předběžné vyhodnocování, průběžné sledování a zpětně hodnocení efektivnosti prostředků;
- princip adicionality – spolufinancování projektů, prostředky z EU musí být doplněny vlastním podílem. (Wokoun, 2003)

Ekonomické nástroje regionální politiky EU jsou zaměřeny na podporu podnikání, jedná se o tyto kategorie stimulů:

- kapitálové granty
- dotace vztahující se k úrokům nebo půjčkám
- daňové úlevy
- zvýhodněné odpisové sazby
- dotace vztahující se k pracovní síle

Podle Wokouna (2011) byly nejvyužívanějším stimulem kapitálové granty, naopak dotace k úrokům a fiskální úlevy jsou málo vídané. Dotace vztahující se k pracovní síle jsou o něco častější, objevuje se ovšem snaha je omezit. Zásadní otázkou je pak výše sazby.

Pro realizaci HSS jsou kromě národních zdrojů využívány strukturální fondy společně s Fondem soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský rybářský fond byly rovněž součástí hospodářské a sociální politiky EU, a to v období 2000-2006. Nyní patří do společné zemědělské či rybářské politiky. Pro regionální politiku je vyhrazeno 35 % z celkového rozpočtu EU. (Stejskal, 2009) Strukturální fondy programovacího období 2007–2013 budou popsány níže.

3.1.2 Regionální politika ČR

V první polovině 90. let věnovala vláda pozornost především transformačním problémům na úrovni státu, meziregionální socioekonomické rozdíly nebyly původně tak velké jako v jiných zemích EU. S postupným nárůstem rozdílů v druhé polovině 90. let bylo nutné věnovat pozornost regionální úrovni i v souvislosti příprav na strukturální fondy. Důležitým milníkem pro českou regionální politiku byl rok 2000. Kdy byl schválen dokument *Strategie regionálního rozvoje České republiky*, obsahuje analýzu regionálního rozvoje ČR v uplynulém období, hodnocení slabých a silných stránek v rozvoji jednotlivých regionů atd. Dále byl přijat zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů týkající se krajů, obcí apod. a především zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů (do té doby byla regionální politika realizována na základě několika usnesení vlády). (Wokoun, 2011)

Cílem regionální politiky je dle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, zajistit dynamický a vyvážený rozvoj území ČR se zřetelem na kvalitu života a životní prostředí, přispět ke snižování regionálních rozdílů a zároveň umožnit Základem pro efektivní regionální politiku je analýza relevantních faktorů, které tvoří rozvojový potenciál regionů. Podrobnou specifikaci těchto faktorů uvádí §3 zákona 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.

Jsou jimi:

- přírodní zdroje a prostředí jako dlouhodobé determinanty,
 - hmotné faktory v podobě jejich produkčního potenciálu a infrastruktury,
 - nehmotné faktory zejména inovace a schopnost jejich vytváření a šíření, dostupnost a účinné využití informační a komunikační technologie, institucionální prostředí,
 - lidské zdroje s příslušnou úrovní dovedností a odborného vzdělání.
- (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2006)

Přijetím tohoto zákona se ČR významně přiblížila legislativní úpravě regionální politiky v rámci EU. Od roku 2001 začala fungovat zastupitelstva krajů a byl dokončen proces utváření územních celků (viz výše). V roce 2002 byly ustaveny regionální rady na úrovni

NUTS II, které zajišťují programování a zavádění regionálních rozvojových programů. Rok 2003 byl posledním rokem příprav na vstup do EU a přijímání strukturální pomoci EU.

Předvstupní nástroje EU byly určeny pro kandidátské země, sloužily především k podpoře přicházejících politických a hospodářských změn, přispěly k zavedení a sladění legislativy kandidátských zemí s legislativou EU. Za finanční pomoci měly snížit ekonomické rozdíly a napomohly při budování institucí nezbytných pro fungování kandidátských zemí v rámci EU, zároveň přispěly k osvojení metodiky ještě před vstupem do unie.

Mezi programy, které pomohly k naplnění výše uvedených cílů, patřily v ČR:

Program Phare, ze kterého byly spolufinancovány například projekty narovnávací rozdíly v oblastech technické vybavenosti příhraničních obcí, propagující české exportéry v zahraničí. Projekty v rámci programu Phare byly v ČR realizovány v letech 1998-2006. Pilotní investiční projekty v oblasti ekonomické a sociální soudržnosti pomohly vytvořit a testovat struktury, jejichž funkčnost byla předpokladem pro úspěšné zahájení čerpání ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti po vstupu ČR do EU. Celkem bylo v období 1998-2003 vyčerpáno z Národních programů Phare 342 mil. euro. Po přistoupení k EU byl program Phare nahrazen Evropským fondem regionálního rozvoje a Evropským sociálním fondem. (Ministerstvo financí České republiky, 2007, [online])

Nástroj předvstupních strukturálních politik **ISPA** (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession). Byl zaměřen na financování velkých projektů v oblasti životního prostředí a dopravy. Podpora byla mezi kandidátské země rozdělována na základě daných kritérií (počet obyvatel, HDP, připravenost na využívání fondu apod.). Předpokladem efektivní účasti v programu byla kvalitní příprava projektů a zajištění jejich spolufinancování ze stran států, které projekt podávaly. U těch projektů, na něž Evropská komise (EK) schválila prostředky, bylo vždy podepsáno tzv. finanční memorandum, které určovalo principy financování mezi ČR a EK. V období 2000-2006 bylo pro ČR každoročně alokováno kolem 70 mil. euro (cca 2 mld. Kč). Po vstupu do EU převzal úlohu tohoto programu Fond soudržnosti.

Program **SAPARD** (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) poskytl pomoc při řešení úkolů vztahujících se ke společné zemědělské politice a rozvoji venkova. Hlavním rysem programu byla podpora většího počtu menších

projektů. Žadatelem/příjemcem finanční podpory byly menší a střední obce a podnikatelé v oboru zemědělské a potravinářské výroby. Na Českou republiku připadalo ročně asi 22 mil. euro, z toho pro sektor zemědělství cca 540 mil. Kč a pro sektor rozvoje venkova zhruba 270 mil. Kč. Finanční čerpání z programu SAPARD ukončila Česká republika předčasně v roce 2005 (došlo k vyčerpání celkové alokace 92,8 milionů euro, kterou bylo možno čerpat až do konce roku 2006). Po vstupu do EU byl program SAPARD nahrazen Evropským zemědělským podpůrným a záručním fondem. (Euroskop.cz: *Předvstupní pomoc*, [online])

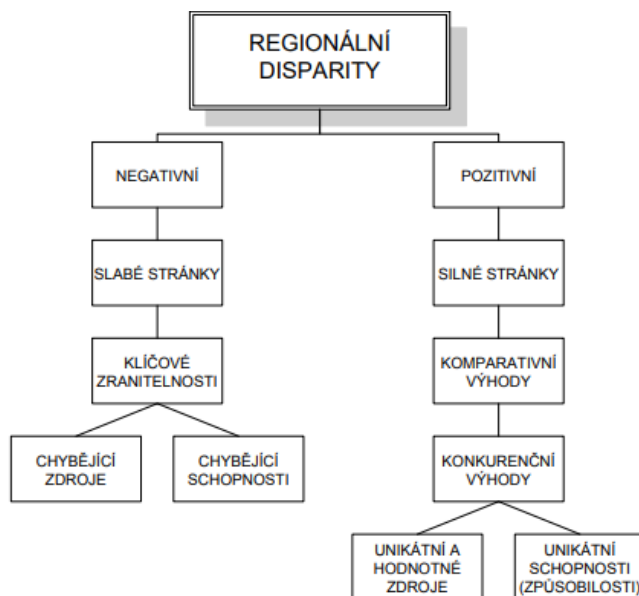
Česká republika vstoupila do Evropské unie **1. května 2004**, čímž přijala i jednotlivé politiky EU, včetně regionální. V rámci EU byla uplatňována tzv. politika hospodářské a sociální soudržnosti (HSS; nyní již politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti-HSÚS), jejímž cílem bylo a nadále je snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu občanů. Snaha EU směřuje k rozvoji zaostávajících regionů, k restrukturalizaci průmyslových oblastí, k ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí apod. (Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky: *Regionální politika a regionální rozvoj v ČR*, [online])

Již při zavádění politiky HSS byly, a i v současnosti jsou, uplatňovány principy pomoci, které jsou definovány v předchozí kapitole. Zároveň jsou uplatňovány tzv. horizontální priority:

- udržitelný rozvoj – dosahování rovnováhy mezi ekonomickou, sociální a environmentální oblastí,
- rovné příležitosti – nesmí nedocházet k diskriminaci na základě pohlaví, rasy, etnického původu, náboženského vyznání, světového názoru, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. (Dotace EU: *Monitorování horizontálních témat*, [online])

3.2 Regionální disparita

Pojem disparita pochází z latinského *dis-paritas*, což znamená nerovnost, různost nebo rozdílnost. V souvislosti s regionální politikou se pak jedná velmi frekventovaný pojem poslední dekády. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR vymezuje regionální disparity jako „*neodůvodněné regionální rozdíly v úrovni ekonomického, sociálního a ekologického rozvoje regionů*“. Disparitami, které je třeba řešit, jsou „*rozdíly vyvolané subjektivní lidskou činností, nikoliv rozdíly vzniklé z objektivních příčin, například na základě přírodních podmínek*“. (Regionální rozvoj: *Definice pojmu disparita*, [online]) Disparita je často chápána ve smyslu nežádoucího jevu, jako nějaký nedostatek, který je nutno zmírnit. Na druhou stranu však mohou být definovány i disparity pozitivní, přednosti, které je možné využít. Současně je tedy možné přijmout analogii se slabými a silnými stránkami, které se v regionálních analýzách také využívají. Tyto dva pohledy znázorňuje Obrázek č. 1, který zároveň odráží současný koncept regionální politiky. Konkrétně v chápání faktu, že disparita může být jádrem rozvoje a zdrojem komparativní výhody spočívající ve využití výhod a mobilizaci místních zdrojů. (Kutscherauer, 2009, [online])

Obrázek č. 1: Regionální disparity
Zdroj: Kutscherauer (2009), [online]

Z teoretických poznatků lze odvodit, že regionální disparity a jejich dopad ve státě ovlivňují různé faktory, které lze rozdělit na primární a sekundární. (Hučka, 2008, [online])

Primární:

- relativně nízká mobilita práce,
- relativně nízká mobilita kapitálu,
- geografické faktory,
- ekonomická struktura regionů,
- institucionální faktory,
- psychologické faktory apod.

K nerovnoměrnému regionálnímu rozvoji pak přispívají také sekundární faktory, které vychází z primárních faktorů. Jedná se o:

- vnější ekonomika,
- demografická situace,
- rigidita nákladů a cen,
- faktory prostředí,
- ostatní faktory.

Rozdílná úroveň regionů pak vede k odlišným účinkům mezi faktory. Buď jde o zpětnovazební účinky jakožto nežádoucí účinky, kdy chudé regiony trpí kvůli

vzájemným vztahům s bohatými regiony. Nebo se jedná o odstředivé účinky jako žádoucí účinky, kdy chudé regiony získávají ze vztahů s bohatými výhody. Aby odstředivý efekt, tedy žádoucí účinky disparit, převýšil účinky nežádoucí, musí být splněna podmínka komplementarity ve vztazích mezi regionálními ekonomikami.

Pro objasnění způsobu vzniku regionálních disparit lze rozeznávat dvě dimenze vzniku regionálních disparit:

- samovolně vznikající disparity (vyvolané geografickými nebo zdrojovými asymetrickými šoky jako jsou povodně, vichřice apod.),
- disparity vznikající činností člověka (vyvolané ekonomickou činností, politickými vlivy, vnější ekonomikou (ropná krize) apod.). (Hučka, 2008, [online])

3.3 Územní statistické jednotky (NUTS)

Regionální politika Evropské unie spočívá ve vyrovnání hospodářských, sociálních a dalších rozdílů mezi regiony. K tomuto účelu byla v EU vytvořena speciální metodika Nomenclature Unit of Territorial Statistic (NUTS) v překladu Územní statistická jednotka. NUTS se používá pro potřeby statistiky, posuzování a hodnocení potřeb regionů, popřípadě vhodnosti podpory konkrétního regionu z prostředků EU.

Usnesením vlády České republiky č. 707/1998 k návrhu na vymezení územních jednotek NUTS v ČR pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby EU, vláda doporučila předsedovi Českého statistického úřadu, aby po dohodě se Statistickým úřadem Evropských společenství (Eurostatem) vymezil statistické územní jednotky NUTS na území České republiky. (Business Info: *Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS*, 2009, [online])

Obrázek č. 2: Regiony soudržnosti

Zdroj: Ústav územního rozvoje via ČSÚ

Analýzy prokázaly, že v ČR neexistují jednotky vhodné pro NUTS II, stávající kraje byly z hlediska rozlohy a počtu obyvatel nevyhovující. Proto byly vytvořeny sdružené kraje, které plní danou statistickou úlohu. Právě na úrovni NUTS II jsou z EU směřovány dotace ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti určených pro regionální rozvoj. (Skokan, 2003) Obrázek č. 2 zobrazuje NUTS II, tedy regiony soudržnosti, kterých je v ČR celkem osm.

3.4 Programové období 2007–2013

Politika hospodářské a sociální soudržnosti byla realizována v horizontu sedmi let, který se nazývá programovým nebo programovacím obdobím. Pro každé období se určují specifické cíle, vyčleňují se prostředky a také pravidla, kterými se bude regionální politika řídit. Protože Česká republika vstoupila do již zahájeného programového období 2000–2006, jednalo se o tzv. zkrácené programové období 2004–2006.

První standardní programové období tedy proběhlo v letech 2007–2013. Během programového období musí být uplatněno tzv. pravidlo $n+2/n+3$, které stanovuje maximální dobu, do které musí být přidělené prostředky vyčerpány, a to o dva, resp. tři roky po skončení daného programovacího období. V praxi to znamenalo, že finanční

prostředky z období 2007-2013 mohly, respektive musely, být vyčerpány nejpozději do konce roku 2015. (Dotace EU: *Pravidlo N+2*, [online])

V programovém období 2007-2013 bylo z rozpočtu EU na politiku soudržnosti vyčleněno přes 347 mld. euro, ze kterých měla ČR možnost čerpat zhruba 26 miliard euro. Investice členských států v tomto období byly koncentrovány na cíle vyplývající ze strategie Evropské unie na pomoc růstu a zaměstnanosti (tzv. Lisabonské strategie). (Dotace EU: *Programové období 2007-2013*, [online])

3.4.1 Cíle hospodářské a sociální politiky EU

Evropská unie se při realizaci kohezní politiky řídí schválenými *Strategickými obecnými zásadami Společenství*, v nichž byly definovány úkoly politiky HSS pro období 2007-2013. Každý členský stát pak také vytváří svůj *Národní rozvojový plán* popisující hlavní rozvojové problémy země. (Dotace EU, *Národní strategický referenční rámec*, [online]) Ne vždy se priority unie musí shodovat s prioritami jednotlivých států, proto je nutné nalézt mezi těmito stanovami kompromis.

Cíl Konvergence

Konvergence nebo také sblížení, byl první cíl politiky HSS v programovacím období 2007—2013. V jeho centru stojí podpora hospodářského a sociálního rozvoje méně vyspělých regionů. V rámci tohoto cíle byly k čerpání finančních prostředků způsobilé regiony NUTS II, jejichž hrubý domácí produkt je nižší než 75 % průměru HDP EU na obyvatele. V České republice pod něj spadají všechny regiony soudržnosti s výjimkou Hl. m. Prahy, byl realizován osmi tematickými operačními programy a sedmi regionálními operačními programy. (Dotace EU, *Operační programy*, [online])

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

V rámci cíle *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost* jsou způsobilé oblasti, které nedosáhnou na podporu v rámci předchozího cíle. V České republice pod něj spadá Hl. město Praha se dvěma operačními programy.

Cíl Evropská územní spolupráce

Tento cíl podporoval přeshraniční spolupráci regionů nacházejících se podél hranic členských států. Dále byla podporována i meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. V České republice pod něj spadají všechny regiony a prostředky lze čerpat z devíti operačních programů.

Tabulka č. 4 prezentuje rozložení finančních prostředků mezi stanovené cíle, celkem se jedná o rozpočet 26,69 mld. euro.

Cíl	Rozpočet pro ČR	
Konvergence	25,88 mld. €	713 mld. Kč
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	419,09 mil. €	11,5 mld. Kč
Evropská územní spolupráce	389,05 mil. €	10,7 mld. Kč

*Kurz CZK/EUR 27,5

*Tabulka č. 4: Rozdělení prostředků fondů EU
Zdroj: Vlastní zpracování dle Dotace EU, Programové období 2007-2013, [online].*

3.4.2 Strategické cíle ČR

Jak již bylo zmíněno, konkrétní strategie a oblasti pro čerpání evropských prostředků jsou stanoveny v *Národním rozvojovém plánu* jednotlivých zemí. Pro ČR jsou strategie stanoveny v tzv. *Národním strategickém referenčním rámci* (NSRRR), východiskem pro zpracování návrhu NSRR byl Národní rozvojový plán České republiky, který vstoupil v platnost usnesením Vlády České republiky č. 175/2006. (Dotace EU: *Národní strategický referenční rámec*, [online])

Strategie ČR jsou v souladu se strategiemi EU, jsou naplňovány jednotlivými operačními programy (viz níže) a jsou následující:

- I. Strategický cíl: Konkurenceschopná česká ekonomika
- II. Strategický cíl: Otevřená, flexibilní a soudržná společnost
- III. Strategický cíl: Atraktivní prostředí
- IV. Strategická cíl: Vyvážený rozvoj území

Cíle HSS byly naplňovány prostřednictvím operačních programů (OP), kterých bylo v ČR vytvořeno celkem 26, podrobně jsou popsány v Příloze č. 1.

3.4.3 Evropské fondy

Jak již bylo zmíněno, pro realizaci politiky HSS byly stanoveny strukturální či jiné fondy, které se liší zaměřením i objemem finančních prostředků. K naplňování cílů období 2007-2013 sloužily tyto tři fondy: (Dotace EU: *Informace o fondech*, [online])

- **Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)**

Strukturální fond ERDF byl založen v roce 1975 a dodnes je, objemem finančních prostředků, největším fondem. Prostředky jsou určeny na investice vedoucí ke tvorbě nových pracovních míst a na investice do dopravní, vzdělávací, sociální a zdravotní infrastruktury. Ze zdrojů ERDF byly financovány projekty spadající do všech tří cílů.

- **Evropský sociální fond (ESF)**

Tento strukturální fond byl založen roku 1957 a podporuje rozvojové projekty v oblastech zaměstnanosti a lidských zdrojů (například rekvalifikace apod.), projekty napomáhajících rizikovým skupinám obyvatel (mladí nezaměstnaní, zdravotně postižení) a rovnosti příležitostí. Byl využíván v rámci cíle *Konvergence* a *Regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti*.

- **Fond soudržnosti (FS)**

Fond soudržnosti nebo také *Kohezní fond* byl založen v roce 1993 a nepatří mezi strukturální fondy. Na rozdíl od nich je určen na podporu chudších států, nikoli regionů. Zaměřuje na členské státy, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU. Jeho cílem je eliminovat hospodářskou a sociální nerovnost a podporovat udržitelný rozvoj. Cílí na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (např. transevropské sítě), ochranu životního prostředí a na oblast energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie. (Wokoun, 2011) Byly z něj financovány projekty z cíle *Konvergence*.

4 Praktická část

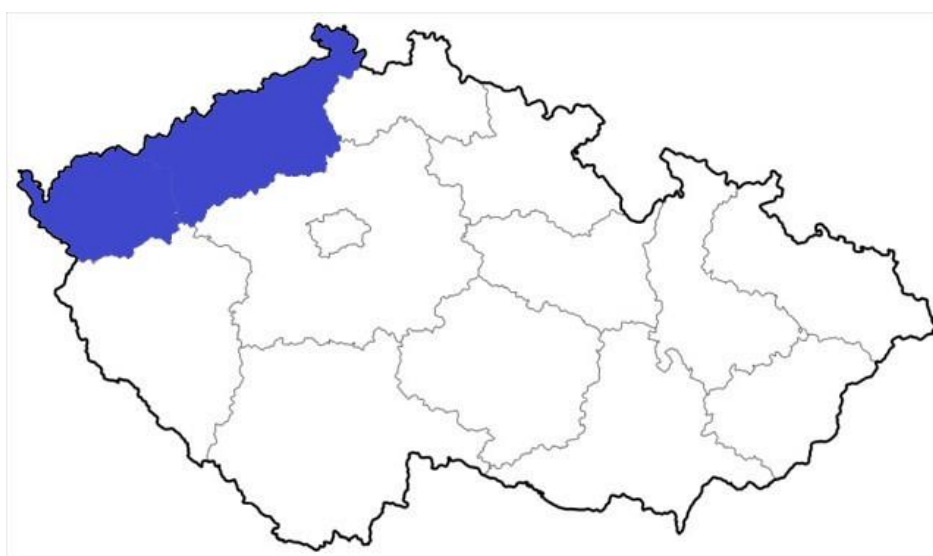
4.1 Charakteristika vybraných NUTS II

S vyloučením Prahy a Středočeského kraje jakožto regionů soudržnosti s nadprůměrnými hodnotami ekonomických indikátorů (Praha hodnotou HDP převyšuje nejen průměr ČR, ale také průměr 27 členských států EU) byl k další analýze zvolen NUTS II Severozápad (Karlovarský, Ústecký kraj) a jako protiklad NUTS II Jihozápad (Jihočeský, Plzeňský kraj). Jedná se o strukturálně stejné regiony dle metodiky NUTS, ale zároveň rozdílné, co se týče ekonomických ukazatelů. Volba těchto regionů vychází z komparativní analýzy zprávy ČSÚ z roku 2009, která se věnuje rozdílům mezi regiony v časovém úseku 1995–2007, reflektuje HDP na obyvatele, čistý disponibilní důchod na obyvatele apod. Na základě vysoké diference hodnot vybraných indikátorů byly regiony vybrány k analýze v navazujícím období 2007–2015, respektive 2009–2015. Zeměpisná charakteristika regionů, která má na dosažené hodnoty rovněž vliv, a vybrané ekonomické ukazatele regionů soudržnosti Severozápad a Jihozápad jsou uvedeny v navazujících podkapitolách.

4.1.1 NUTS II Severozápad

Region soudržnosti Severozápad zaujímá území od pohraniční Krušných hor po celé povodí Ohře, České středohoří, Mosteckou a Sokolovskou pánev až k výběžkům Českého lesa pod Karlovarskou vrchovinou. Oblast má rozlohu 8 649 km² a na jejím území žije přes 1,1 milionu obyvatel, vznikla tedy sdružením Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Obrázek č. 3). Z hlediska rozlohy i osídlení převažuje Ústecký kraj, jeho rozloha je více než o polovinu větší než rozloha Karlovarského kraje, počet obyvatel je skoro trojnásobný a hustota osídlení je vyšší víc než 1,5krát. Průměrná velikost obcí měřená počtem obyvatel je prakticky totožná, avšak téměř trojnásobný je počet obcí Ústeckého kraje. Podíl městského obyvatelstva je v obou krajích stejný, koncentrace obyvatel do sídelního města kraje je v Karlovarském kraji o polovinu vyšší než v Ústeckém kraji. Těžba hnědého uhlí, tepelné elektrárny a těžká chemie narušily životní prostředí celé oblasti. V oblasti se výrazně projeví i dopady politického vývoje od 30. let minulého století. Zůstalo zde málo původního obyvatelstva, jsou zde v celorepublikovém porovnání výraznější národnostní menšiny, a to slovenská a německá.

V regionu bylo identifikováno několik klíčových regionálních disparit z hlediska polohy a osídlení regionu. Z hlediska regionální infrastruktury (např. nedostatečná dostupnost regionu z jihu republiky), z hlediska životního prostředí (území zasažené těžbou apod.), z hlediska hospodářství regionu, z hlediska cestovního ruchu a lázeňství (významné postavení některých lázeňských okresů, rozdílnost v ubytovací infrastruktuře a službách apod.) a také z hlediska rozvoje lidských zdrojů (např. nízká vzdělanostní úroveň obyvatelstva). (Regionální rada NUTS II Severozápad, 2013)

Obrázek č. 3: NUTS II Severozápad
Zdroj: Vlastní zpracování

Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele byl v obou krajích přibližně stejný, u Ústeckého kraje mírně převažuje. Hrubá přidaná hodnota na jednoho zaměstnance byla v Karlovarském kraji vůbec nejnižší, Ústecký kraj pak spadal na nejnižší pozici u hodnoty čistého disponibilního důchodu. Stejně tak ve tvorbě fixního kapitálu na jednoho obyvatele byly hodnoty v Karlovarském kraji nejnižší v ČR. Míra nezaměstnanosti byla v těchto krajích nad průměrem ČR, v Ústeckém kraji jedna z nejvyšších, stejně tomu bylo i v počtu uchazečů o jedno volné pracovní místo, jak je uvedeno v Tabulce č. 5.

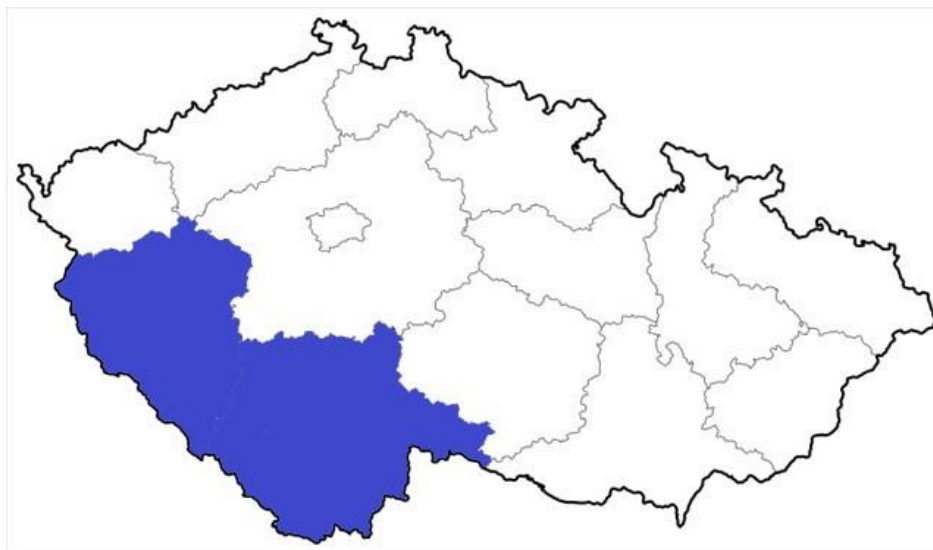
Rok: 2007		Území			
Ukazatel	Měrná jednotka	NUTS II Severozápad	Ústecký kraj	Karlovarský kraj	ČR
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč	290 040	296 341	273 022	372 007
Čistý disponibilní důchod domácností	mil. Kč	176 831	128 222	48 609	1 849 197
Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele	Kč	156 329	155 322	159 050	179 139
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	92 198	72 269	19 929	1 132 300
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč	81 509	87 543	65 208	109 690
Zaměstnanost celkem	osoby	494 544	348 131	146 413	5 093 143
Zaměstnanci	osoby	425 803	302 862	122 941	4 329 804
Obecná míra nezaměstnanosti (roční průměr)	%	9,5	9,9	8,2	5,3
Střední stav obyvatelstva	osoby	1 131 143	825 523	305 620	10 322 689

Tabulka č. 5: Vybrané ukazatele pro NUTS II Severozápad
Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

4.1.2 NUTS II Jihozápad

Na jihu a jihozápadě České kotliny se rozkládá řídkěji zalidněné území Jihočeského a Plzeňského kraje, které společně tvoří region soudržnosti Jihozápad, viz Obrázek č. 4. Oblast má rozlohu 17 617 km² a na jejím území žije přes 1,2 milionu obyvatel. V krajských městech Plzni a Českých Budějovicích žije 22 % obyvatel. Jihočeský kraj je celkovou rozlohou o třetinu větší než kraj Plzeňský, oba kraje patří k velikostně nadprůměrným. Počtem obyvatel je Jihočeský kraj větší o sedminu, hustota osídlení obou krajů je nejnižší mezi kraji ČR. Koncentrace obyvatel do sídelního města kraje je v Plzeňském kraji dvakrát vyšší než v kraji Jihočeském. Charakteristická regionální kultura se udržuje stále v jižnějších částech oblasti – hudba, keramika, lidové zvyky i vesnické stavby.

Za regionální disparity byly stanoveny nevyhovující dopravní infrastruktura, dostupnost veřejných služeb a pracovních příležitostí, které vedou k vysídlování rozsáhlých periferních oblastí. Značně problémové bylo v regionu také pomalé tempo řešení pozemkových úprav a majetkových vztahů, což bylo překážkou rozvoje právě venkovských oblastí. (Regionální rada NUTS II Jihozápad, 2015)

Obrázek č. 4: NUTS II Jihozápad
Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud jde o hospodaření krajů, hodnoty nebyly natolik rozdílné. Zatímco v Plzeňském kraji byl hrubý domácí produkt na obyvatele v rámci ČR třetí nejvyšší, HDP na obyvatele Jihočeského kraje byl na pátém místě. Hrubá přidaná hodnota regionu soudržnosti byla rovněž na pátém místě v rámci ČR. Tvorba hrubého fixního kapitálu byla v Plzeňském kraji mírně nadprůměrná, kdežto v kraji Jihočeském se blížila průměru ČR. Disponibilní důchod na obyvatele dosahoval v obou krajích nadprůměru mimopražských krajů, mírně vyšší byl v kraji Plzeňském, jak je uvedeno v Tabulce č. 6. Míra nezaměstnanosti byla pod průměrem ČR.

Rok: 2007		Území			
Ukazatel	Měrná jednotka	NUTS II Jihozápad	Jihočeský kraj	Plzeňský kraj	ČR
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč	329 637	318 771	341 948	372 007
Čistý disponibilní důchod domácností	mil. Kč	210 856	110 232	100 624	1 849 197
Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele	Kč	177 384	174 587	180 552	179 139
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	113 597	56 198	57 399	1 132 300
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč	95 564	89 007	102 992	109 690
Zaměstnanost celkem	osoby	585 953	305 890	280 063	5 093 143
Zaměstnanci	osoby	504 914	259 189	245 725	4 329 804
Obecná míra nezaměstnanosti (roční průměr)	%	3,5	3,3	3,7	5,3
Střední stav obyvatelstva	osoby	1 188 700	631 387	557 313	10 322 689

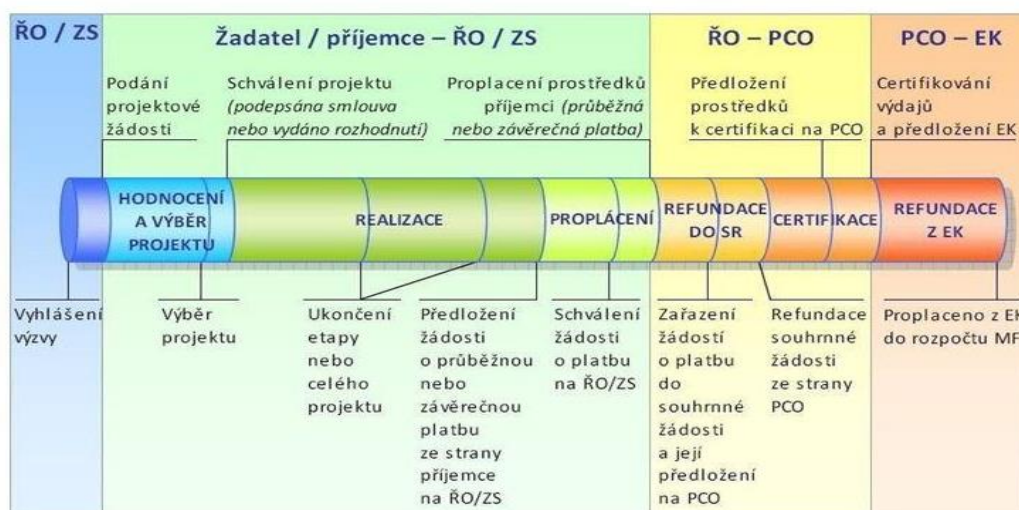
Tabulka č. 6: Vybrané ukazatele pro NUTS II Jihozápad
Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

4.2 Alokace finančních prostředků EU

Z prostředků strukturálních fondů a Fondu soudržnosti určených na období 2007-2013 měla ČR možnost čerpat až cca 26,7 mld. eur, což bylo přes 700 mld. Kč. Tyto prostředky bylo v rámci pravidla $n + 2$ možné čerpat do konce roku 2015. Pro úspěšné čerpání musela ČR přidat navíc zhruba čtyři miliardy eur v rámci ko-fincování, jelikož Evropská unie financuje maximálně 85 % výdajů v rámci regionální politiky. ČR obdržela k prvnímu čtvrtletí roku 2017 celkem 24,8 mld. eur, tedy 96,4 % celkové alokace. (Ministerstvo financí České republiky, 2017, [online])

Obrázek č. 5 zobrazuje schéma čerpání finančních prostředků. Vše bylo iniciováno vyhlášením výzvy prostřednictvím řídicího orgánu (ŘO), případně zastupujícího subjektu (ZS). Tyto subjekty rovněž hodnotily a schvalovaly projekty pro realizaci. Platby příjemcům probíhaly formou ex-post plateb (proplacení výdajů již vynaložených příjemcem) nebo formou ex-ante plateb (poskytnutí prostředků příjemci před realizací projektu). Veškeré platební nároky musely být vynaloženy efektivně a transparentně, samozřejmě musely být podloženy doklady.

Proplacení prostředků z rozpočtu EU bylo založeno na principu předfinancování ze státního rozpočtu (SR). To znamená, že podíl EU byl nejprve předfinancován ze státního rozpočtu a až poté refundován zpět do SR přes zdrojový účet Platebního a certifikačního orgánu (PCO) - odbor Národní fond Ministerstva financí ČR.

Obrázek č. 5: Schéma průběhu čerpání finančních prostředků
Zdroj: MMR (2016)

Částka v korunách za průběžné žádosti o platbu zaslané Evropské komisi je pouze účetní hodnota, kdy převod z euro na české koruny vychází z kurzu platného ke dni odeslání žádosti. Tato hodnota však neodpovídá částce refundované do státního rozpočtu. Při refundaci se používá kurz dle zaúčtovaných souhrnných žádostí, který je téměř vždy odlišný od kurzu odeslané žádosti o platbu. Na počátku programového období 2007–2013, tedy v lednu 2007, byl kurz CZK vůči EUR stanoven na 27,54. Ke dni 31. prosince 2015 byla výše měnového kurzu stanovena na 27,03 Kč za EUR. Celkově lze konstatovat posílení kurzu CZK vůči EUR od počátku programového období o 1,85 %.

Tabulka č. 7, zpracovaná podle *Čtvrtletní monitorovací zprávy o průběhu čerpání Strukturálních fondů, Fondu soudržnosti v programovém období 2007–2013* Ministerstva pro místní rozvoj (2016), zobrazuje stav čerpání jednotlivých operačních programů v druhém čtvrtletí roku 2016. Téměř všechny OP dosáhly **95 % proplacení celkové alokace**, a to včetně započítání předběžných plateb, které byly České republice ze strany EK vyplaceny již na začátku programového období. Jedná se o maximální možnou hodnotu, zbylé prostředky byly totiž refundovány až po uzavření programu (v tomto případě 31. 3. 2017).

Prostředky, které nebyly z příslušné alokace vyčerpány do konce daného roku, podlely tzv. automatickému zrušení závazku. Znamená to, že alokace podpory na daný rok byla snížena o nevyčerpané finanční prostředky. Celková alokace proto byla u OP ŽP, OP LZZ, IOP, OP VK a OP TP ponížena o automatické zrušení závazku za rok 2013, celková výše činila 411,4 mil. eur. U několika OP se však podařilo uplatnit výjimky z pravidla automatického zrušení závazku a EK zohlednila při plnění limitu i zpoždění v projektech dotčených povodněmi či finanční krizí a tím snížila automatické zrušení závazku o 25,5 mil. eur. U OP VaVpI, OP TP, ROP SZ, OP PA a IOP byla alokace ponížena i o automatické zrušení závazku v roce 2014 v celkové výši 309,4 mil. euro. (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2016)

OP	Alokace podpory z fondů EU 2007 - 2013	Žádosti o platbu zaslané EK	Předběžné platby	Odeslané žádosti vč. Předběžných plateb
-	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	%
OP D	5 821,5	4 941,7	588,7	95,0
OP ŽP	4 643,2	3 905,2	505,8	95,0
OP PI	3 120,7	2 690,9	273,7	95,0
OP LZZ	1 896,9	1 637,9	165,4	95,1
OP VaVpI	1 828,2	1 543	186,4	94,6
IOP	1 615,2	1 391	142,4	94,9
OP VK	1 661,5	1 414,2	164,6	95,0
OP TP	145,7	111	22,3	91,5
ROP SZ	708,1	543	67,1	86,2
ROP MS	751	649	64,4	95,0
ROP JV	720,4	620,9	63,4	95,0
ROP SM	672,2	579,5	59,2	95,0
ROP SV	671,3	578,6	59,1	95,0
ROP JZ	633,7	546,2	55,8	95,0
ROP SČ	571,7	492,8	50,3	95,0
OP PK	243,2	209,9	21,1	95,0
OP PA	114,5	99	9,8	95,0

Tabulka č. 7: Stav čerpání finančních prostředků jednotlivých OP
Zdroj: Vlastní zpracování dle MMR (2016), stav k II. čtvrtletí 2016

Celkem bylo v ČR realizováno přes 70 tisíc projektů napříč všemi operačními programy. Nejvíce projektů, konkrétně 13 674, bylo realizováno v NUTS II Jihovýchod a nejméně pak v NUTS II Praha. Pokud ovšem vyloučíme Prahu jakožto region soudržnosti, který je prezentován pouze hlavním městem, nejmenší počet projektů byl právě v regionu NUT II Severozápad, kde bylo zrealizováno 5 911 projektů. 1 861 v Karlovarském kraji a 4 050 v kraji Ústeckém. V NUTS II Jihozápad bylo zrealizováno 8 438 projektů, z toho 5 035 projektů v Jihočeském kraji a 3 403 v Plzeňském kraji.

ROP Severozápad

Tento program byl zaměřen na regeneraci měst i venkovských oblastí v regionu soudržnosti Severozápad, na zlepšení dopravního a hospodářského napojení regionu na sousední regiony a na využití přírodního i kulturního potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu. ROP Severozápad byl financován z ERDF, úlohu řídicího orgánu (ŘO) zastávala Regionální rada regionu soudržnosti Severozápad se sídlem v Ústí nad Labem.

ROP Severozápad byl rozdělen do pěti prioritních os, viz Tabulka č. 8. Nejobjemnější část prostředků (42,4 %) byla alokována v prioritní ose *Regenerace a rozvoj města*. K druhému čtvrtletí 2016 bylo podáno celkem 1 390 žádostí v celkové výši téměř 42,7 mld. Kč, což bylo 233,1 % celkové alokace.

Průměrná hodnota žádosti v tomto okamžiku odpovídala částce téměř 30,7 mil. Kč. Ovšem projektů s vydaným rozhodnutím či podepsanou smlouvou bylo necelých 39 % z celkových podaných žádostí a průměrná hodnota projektu se zvýšila na 35,4 mil. Kč. Projekty s nejnižší průměrnou hodnotou po podpisu smlouvy byly v oblasti *2.1 Budování kapacity pro místní rozvoj, informovanost a osvěta veřejnosti*, konkrétně 2,5 mil. Kč na projekt. Předmětem podpory byly projekty zaměřené zejména na přípravu podkladových dokumentací sloužících např. ke zvýšení informovanosti veřejnosti o projektovém financování místního rozvoje ze strukturální fondů EU.

Nejvyšší průměrné částky po podpisu smlouvy dosáhly projekty v oblasti *3.1 Rozvoj dopravní infrastruktury regionálního a nadregionálního významu*, kde bylo uzavřeno pouze 23 projektů, ovšem s celkovou hodnotou téměř 4 mld. Kč, což odpovídá průměrné ceně projektu přes 173,8 mil. Kč. Podpora byla alokována na projekty rekonstrukce a modernizace regionálních komunikací, budování obchvatů apod.

Rozdílná finanční náročnost těchto oblastí je očividná a odpovídá také přidělenému podílu na celkové alokaci. A nejedná se pouze o finanční, ale také administrativní zátěž a samotnou realizaci, které se u jednotlivých oblastí liší a ovlivňují celkový stav čerpání. Například v poměru počtu podaných žádostí vs. podepsaných smluv. 100 % podaných žádostí bylo následně uzavřeno smlouvou v oblasti *5.1 Podpora implementace ROP Severozápad*, která sloužila jako administrativní podpora ROP zajišťující např. implementaci programu, metodickou podporu nebo monitoring. Smluv na projekty zaměřené např. na výstavbu nebo úpravy infrastruktury pro turistiku a cestovní ruch (infocentra, turistické trasy, lyžařské areály apod.), které spadají do oblasti *4.1 Budování a rozvoj aktivit a infrastruktury v cestovním ruchu*, byla z původních podaných žádostí uzavřena necelá čtvrtina.

Číslo a název osy/oblasti podpory	Podíl na celkové alokaci	Alokace podpory z fondů EU 2007-2013	Podané žádosti		Projekty s vydaným rozhodnutím/podepsanou smlouvou		Proplacené prostředky příjemcům	
			počet	mil. Kč	počet	mil. Kč	mil. Kč	%
1 Regenerace a rozvoj měst	42,4	7 762,6	445	18 177,1	226	8 890,9	8 453	108,9
1.1 Podpora rozvojových pólů regionu	16,5	3 024,8	76	4 105	56	3 006,2	2 939,5	97,2
1.2 Podpora a revitalizace středních a malých měst regionu	14,5	2 655	279	8 728,8	120	2 840	2 712,2	102,2
1.3 Infrastruktura v oblasti rozvoje lidských zdrojů	11,4	2 082,8	90	5 343,3	50	3 044,7	2 801,3	134,5
2 Integrovaná podpora místního rozvoje	7,2	1 319,8	402	5 979	131	1 416	1 327,5	100,6
2.1 Budování kapacity pro místní rozvoj, informovanost a osvěta veřejnosti	0,3	51,8	53	154	24	60,7	60,1	116,0
2.2 Investice pro zlepšení fyzické infrastruktury	6,9	1 268	349	5 825	107	1 355,3	1 267,4	100,0
3 Dostupnost a dopravní obslužnost	32,4	5 925,1	62	9 435,3	38	5 345,3	5 146,1	86,9
3.1 Rozvoj dopravní infrastruktury regionálního a nadregionálního významu	22	4 032,9	31	6 691,6	23	3 998,7	3 817,1	94,6
3.2 Rozvoj dopravní obslužnosti v regionu	10,4	1 892,2	31	2 743,7	15	1 346,6	1 329	70,2
4 Udržitelný rozvoj cestovního ruchu	15,4	2 822,1	458	8 377,2	127	2 843,7	2 744,7	97,3
4.1 Budování a rozvoj aktivit a infrastruktury v cestovním ruchu	10,6	1 938,3	194	5 131,2	47	1 832,2	1 768,7	91,3
4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovací a stravovacích zařízení	4	728,4	116	2 745,5	33	872,6	848,8	116,5
4.3 Podpora marketingu a tvorby rozvoje produktů cestovního ruchu	0,8	155,4	148	500,5	47	138,9	127,2	81,9
5 Technická asistence	2,6	468,5	23	685,9	19	674,6	502,7	107,3
5.1 Podpora implementace ROP Severozápad	2,4	432,6	11	622	11	621,7	466,7	107,9
5.2 Podpora rozvoje absorpční kapacity a publicity	0,2	35,9	12	63,9	8	52,9	36	100,3
ROP SZ	100,0	18 298,1	1 390,0	42 654,5	541,0	19 170,5	18 174,0	99,3

Tabulka č. 8: Stav čerpání finančních prostředků ROP Severozápad
Zdroj: Vlastní zpracování dle MMR (2016), stav k II. čtvrtletí 2016

ROP Jihozápad

Regionální operační program Jihozápad byl zaměřen na zlepšení dopravní dostupnosti obcí a měst v regionu soudržnosti, zvyšování kvality života obyvatel v oblasti vzdělávání, sociálních služeb a zdravotnické péče nebo také využití kulturního dědictví k rozvoji cestovního ruchu. OP byl financován z ERDF, úlohu řídicího orgánu zastávala Regionální rada regionu soudržnosti Jihozápad se sídlem v Českých Budějovicích.

Operační program byl rozdělen do čtyř prioritních os: *Dostupnost center, Stabilizace a rozvoj měst a obcí, Rozvoj cestovního ruchu a Technická pomoc* a dalších oblastí, viz Tabulka č. 9. Největší podíl prostředků, tedy 45,4 %, byl určen pro osu *Dostupnost center*. K druhému čtvrtletí 2016 bylo v ROP Jihozápad podáno 3 430 žádostí o dotaci v celkové výši 50,2 mld. Kč, což bylo přes 300 % celkové alokace operačního programu. V případě 100% úspěšnosti by na jeden projekt připadalo přes 14,6 mil. Kč. Finálně bylo ovšem podepsáno 1 150 Smluv o poskytnutí dotace, tedy 33,53 % z podaných žádostí, s celkovým nárokem 18,9 mld. Kč, průměrná hodnota projektu se tak zvýšila na 16,4 mil. Kč. U 100 % podaných žádostí byla uzavřena smlouva v případě projektů z oblasti *4.1 Podpora řídicích, implementačních a kontrolních úkolů ŘO*, jejíž projekty byly administrativním nástrojem regionálního operačního programu.

Nejméně podepsaných smluv v poměru k podaným žádostem bylo v oblasti *2.5 Rozvoj infrastruktury pro sociální integraci*, a to necelých 21 %. Podpora byla mířena na projekty se zaměřením na zvýšení kvality a nabídky sociálních služeb. I v tomto ROP dosahují nejvyšší průměrné ceny projekty z oblasti dopravy (např. rekonstrukce a modernizace silnic II. a III. třídy), konkrétně *1.1 Modernizace regionální silniční sítě*. Po uzavření smluv připadalo na jeden projekt v průměru 61,74 mil. Kč.

Nejnižší průměrná částka na jeden projekt po uzavření smlouvy byla v oblasti *3.3 Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu* s projekty cílenými mimo jiné na zavádění ICT v oblasti řízení a propagace cestovního ruchu (např. tvorba rezervačních a objednávkových systémů).

Jak již bylo uvedeno, oblasti se liší finanční a administrativní zátěží, celkovou proveditelností a realizací projektů. Tyto faktory byly zohledněny v přiděleném podílu alokace i v podmínkách jednotlivých programů. Zároveň mohou mít vliv na rozhodnutí potenciálního žadatele, zda využít podpory, či nikoli, např. po zvážení administrativní zátěže spojené s žádostí i následným monitorovacím obdobím.

Číslo osy/oblasti podpory Název osy/oblasti podpory	Podíl na celkové alokaci	Alokace podpory z fondů EU 2007-2013	Podané žádosti		Projekty s vydaným rozhodnutím/podepsanou smlouvou		Proplacené prostředky příjemcům	
			počet	mil. Kč	počet	mil. Kč	mil. Kč	%
1 Dostupnost center	45,4	7 515,4	1 092	17 136,1	388	9 161,6	8 176	108,8
1.1 Modernizace regionální silniční sítě	35,5	5 874,5	116	8 592,2	108	6 668,1	5 911,9	100,6
1.2 Rozvoj infrastruktury pro veřejnou dopravu	0,5	90	34	167,7	21	95,3	90,2	100,2
1.3 Modernizace vozového parku veřejné dopravy	3,3	542,2	11	591,5	10	515,3	503,5	92,9
1.4 Rozvoj regionálních letišť	0,1	14,3	2	428,8	1	15,3	15,2	106,3
1.5 Rozvoj místních komunikací	6	994,4	929	7 355,9	248	1 867,6	1 655,2	166,5
2 Stabilizace a rozvoj měst a obcí	32	5 314,3	1 215	17 843,3	398	5 775,9	5 214,5	98,1
2.1 Integrované projekty rozvojových center	6,5	1 074,9	47	1 620	37	1 080	882,7	82,1
2.2 Rozvojové projekty spádových center	5,4	898,3	112	2 767,3	38	960,9	850,8	94,7
2.3 Revitalizace částí měst a obcí	3,2	534,6	223	2 932,8	47	578,2	5 14,4	96,2
2.4 Rozvoj infrastruktury základního, středního a vyššího odborného školství	5,7	947,1	547	5 210	200	1 291,5	1 177,5	124,3
2.5 Rozvoj infrastruktury pro sociální integraci	3,9	653,2	192	2 453,7	40	657,5	607,7	93,0
2.6 Rozvoj zdravotnické péče	7,3	1 206,2	94	2 859,5	36	1 207,8	1 181,4	97,9
3 Rozvoj cestovního ruchu	19,7	3 253,1	1 103	14 605,8	346	3 398,7	3 043,5	93,6
3.1 Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu	13,7	2 261,7	765	11 321,8	224	2 342	2 085,5	92,2
3.2 Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu	5,2	865,2	191	2 835,8	82	916,2	839,3	97,0
3.3 Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu	0,8	126,2	147	448,2	40	140,5	1 18,7	94,1
4 Technická pomoc	2,9	480,6	20	573	18	546,4	452,8	94,2
4.1 Podpora řídicích, implementačních a kontrolních úkolů ŘO	2,7	454,1	9	511,2	9	510,9	429,1	94,5
4.2 Podpora zvyšování absorpční kapacity regionu	0,2	26,5	11	61,8	9	35,5	23,7	89,4
OP JZ	100	16 563,4	3 430	50 158,2	1 150	18 882,6	16 886,8	102,0

Tabulka č. 9: Stav čerpání finančních prostředků ROP Jihozápad
Zdroj: Vlastní zpracování dle MMR (2016), stav k II. čtvrtletí 2016

4.3 Analýza čerpání dotací v NUTS II Severozápad a Jihozápad v období 2009–2015

4.3.1 Analýza čerpání dotací z jednotlivých OP

Poskytnutá data obsahují záznamy čerpání z celkem 11, respektive 10 operačních programů, ze kterých se v programovém období 2007–2013 v regionech NUTS II Severozápad a Jihozápad čerpalo. V regionu Jihozápad byl navíc zařazen *ROP Jihovýchod*, ze kterého region čerpal v letech 2011–2015 celkovou sumu 538 215,37 Kč. Dále se výčet lišil v ROP Severozápad a Jihozápad, které byly čerpány pouze v příslušném regionu. Na základě toho byly zpracovány podkladové tabulky, viz Přílohy č. 4 a č. 5.

K analýze byly vybrány následující operační programy:

- *OP Doprava*
- *OP Životní prostředí*
- *OP Podnikání a inovace*
- *OP Lidské zdroje a zaměstnanost*
- *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost*
- *ROP Severozápad/Jihozápad*

Nebyl zahrnut *OP Rybářství*, jednalo se o program, který byl hrazen ze samostatného fondu tzv. Evropského rybářského fondu. Dále *OP Výzkum pro vývoj a inovace*, jehož čerpání začalo až rokem 2010. *Integrovaný operační program* zaměřující se na zavádění služeb elektronické veřejné správy eGovernment. A *OP Technická pomoc*, který sloužil jako administrativní, monitorovací a evaluační podpora operačních programů.

Analýza se vztahuje na období 2009–2015. Rok 2007 lze označit jako přípravný. Jelikož nebyly schváleny programové dokumenty, nebylo v roce 2007 z fondů EU čerpáno. V roce 2008 bylo zahájeno čerpání pouze ve třech operačních programech, a to *OP Životní prostředí*, *OP Podnikání a inovace* a v regionálních operačních programech. Pro přehled je uvedena celková částka vyčerpaná v těchto OP za rok 2008. V NUTS II Severozápad se jednalo o částku 131 383 662,46 Kč, což bylo pouhých 1,2 % v porovnání s čerpáním v roce následujícím. V NUTS II Jihozápad to bylo 320 096 361,75 Kč, tato částka tvořila necelá 3 % v porovnání s rokem 2009. Od roku 2009 bylo zahájeno čerpání ve všech operačních programech kromě *OP Výzkum pro vývoj a inovace*. Období pro čerpání bylo na základě pravidla n+2 prodlouženo do roku 2015.

Hodnoty v Přílohách č. 4 a 5 představují finanční částky proplacené z fondů EU, nezahrnují podíl ze státního rozpočtu ani podíl připadající na žadatele. Naopak byly zahrnuty vratky.

OP Doprava

OP Doprava byl z hlediska finančních alokací nejobjemnějším programem. Finanční prostředky byly určeny ke zvýšení kvality všech typů dopravy silniční, železniční nebo vnitrozemské vodní dopravy a dopravní infrastruktury, které povede ke zlepšení dostupnosti dopravy. Podmínkou pro podporu podaných žádostí byly minimální negativní dopady na životní prostředí. *OP Doprava* byl financován z ERDF a FS, řídicím orgánem bylo Ministerstvo dopravy.

Mezi slabé stránky dopravní obslužnosti v regionu NUTS II Severozápad lze zařadit zhoršenou dostupnost center regionu z periferních oblastí, s čímž souviselo nedostatečné dopravní napojení regionu pomocí dálnic a rychlostních komunikací. Například obsahem projektu *Silnice I/13 Komořany – Most* bylo rozšíření stávající dvoupruhové silnice na čtyřproudou, příspěvek evropského fondu přesáhl 180 mil. Kč. Celkem bylo z evropských fondů za období 2009–2015 vyčerpáno 22 439 829 493,99 Kč.

V regionu NUTS II Jihozápad bylo v rámci OP možné zaměřit se a pomocí finanční podpory řešit postupné zhoršování technického stavu dopravní infrastruktury, chybějící obchvaty sídel nebo špatný stav železnic a jejich nerovnoměrné pokrytí regionu. Celková finanční podpora z fondů EU činila v regionu Jihozápad 28 987 756 970,19 Kč.

V obou regionech soudržnosti byl největší objem dotací čerpán v prvním roce, kdy došlo k zahájení programu. Pro další zhodnocení čerpání proběhlo testování rozptylů pomocí F-testu. Jak z Tabulky č. 10 vyplývá, lze hodnoty rozptylů označit za shodné. Proto byl dále zvolen t-test, na základě jehož výsledků nelze zamítnout nulovou hypotézu o shodnosti středních hodnot. Lze tedy říci, že průměrné čerpání dotací z *OP Doprava* se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší.

	NUTS II Severozápad OP D	NUTS II Jihozápad OP D
n (m)	7	7
x_{min}	-512 164 326,5 (r. 2013)	1 238 655 343 (r. 2013)
x_{max}	8 384 795 461,39334 (r. 2009)	7 511 421 444 (r. 2009)
θ	3 205 689 928	4 141 108 138,60
s²	9,84659E+18	4,50214E+18
F	2,19	
Vyhodnocení	$F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$	
s²	7,17437E+18	
s	2 678 501 168	
T	-0,65	
Vyhodnocení	$ T < t_{0,05(12)}$	

Tabulka č. 10: Analyzované hodnoty OP Doprava
Zdroj: Vlastní zpracování

OP Životní prostředí

OP Životní prostředí byl z hlediska finančních alokací druhým nejobtímnějším programem. Zaměřoval se na zlepšení kvality životního prostředí v ČR, podporovány byly projekty v oblasti vodohospodářské infrastruktury, zlepšování kvality ovzduší, využití obnovitelných zdrojů energie, zkvalitnění nakládání s odpady apod. OP Životní prostředí byl financován z ERDF a FS, řídicím orgánem bylo Ministerstvo životního prostředí.

V regionu Severozápad byla věnována pozornost rozsáhlým zdevastovaným územím v důsledku těžby, především v pánevních oblastech regionu, nebo koncentraci dusičnanů a prachu v ovzduší. Nedostatečný rozvoj a podpora obnovitelných zdrojů energie byly rovněž příležitostmi k investicím. Celkem bylo z OP Životní prostředí v regionu vyčerpáno 8 729 497 159,46 Kč.

Značnou část regionu soudržnosti NUTS II Jihozápad pokrývala a doposud pokrývají území Natura 2000 – soustava chráněných území (vytvářená podle jednotných principů na území EU). Cílem bylo zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které byly z evropského pohledu nejcennější nebo nejvíce ohrožené. Rovněž se region věnoval problematice snižování emisí znečišťujících látek nebo odpadovému hospodářství. Oblasti Natura 2000 se věnoval projekt, přesahující rozpočet 100 mil. Kč, *Implementace a péče o území soustavy Natura 2000 v Jihočeském kraji*. Jednalo se o zpracování plánů péče, geodetické zaměření lokalit nebo jejich značení. Celkem bylo v tomto OP v regionu NUTS II Jihozápad vyčerpáno 13 130 731 076,73 Kč.

Objemy ročního čerpání z fondů EU se postupně navyšovaly a nejvyšší hodnoty dosáhly v roce 2014 v NUTS II Jihozápad a v roce 2015 v NUTS II Severozápad. Pro další hodnocení čerpání byl proveden F-test, který prokázal, že se rozptyly čerpání neliší. Proto byl dále proveden t-test. Na základě vypočítaných hodnot nebylo možné zamítnout nulovou hypotézu o shodnosti středních hodnot čerpání. Závěrem tedy můžeme říci, že průměrné čerpání dotací z *OP Životní prostředí* se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší.

	NUTS II Severozápad OP ŽP	NUTS II Jihozápad OP ŽP
n (m)	7	7
x_{min}	443 788 051,8 (2010)	923 424 270,4 (r. 2009)
x_{max}	2 650 664 850 (2015)	3 222 348 254 (r. 2014)
θ	1 237 193 988	1 844 910 137,14
s²	8,37E+17	7,67E+17
F	1,09	
Vyhodnocení	$F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$	
s²	8,02E+17	
s	895 522 841	
T	-1,27	
Vyhodnocení	$ T < t_{0,05(12)}$	

Tabulka č. 11: Analyzované hodnoty OP Životní prostředí
Zdroj: Vlastní zpracování

OP Podnikání a inovace

OP Podnikání a inovace byl zaměřen na zvýšení konkurenceschopnosti sektoru průmyslu a podnikání, včetně malého a středního podnikání, na podporu inovací, včetně nových informačních a komunikačních technologií s cílem zvýšit konkurenceschopnost české ekonomiky. *OP Podnikání a inovace* byl financován z ERDF, úlohu ŘO zastává Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR.

Útlum hospodářství v NUTS II Severozápad nebo nízký podíl výzkumu a vývoje na produkci v regionu byly příležitostí pro využití *OP Podnikání a inovace*. Celkem bylo za celé sledované období vyčerpáno 7 283 073 038,47 Kč.

Nedostatek výzkumných kapacit a jejich minimální napojení na rozvoj inovačního podnikání bylo možné označit za slabou stránku regionu soudržnosti Jihozápad, který z *OP*

Podnikání a inovace za monitorované období vyčerpal celkem 6 361 308 273,79 Kč. Nejvyšší roční objem byl v obou regionech čerpán až v roce 2015.

Tabulka č. 12 zobrazuje maximální a minimální hodnoty čerpání z OP v jednotlivých letech a výsledky provedených testů. F-test, který byl proveden pro hodnocení rozptylů, prokázal jejich shodu. Střední hodnoty čerpání byly porovnány pomocí t-tesu, kde byl stanoven závěr: $|T| < t_{0,05(12)}$. Průměrné čerpání dotací z *OP Podnikání a inovace* se tedy na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší.

	NUTS II Severozápad OP PaI	NUTS II Jihozápad OP PaI
n (m)	7	7
x_{min}	286 414 390,2 (r. 2009)	256 131 902,8 (r. 2009)
x_{max}	2 417 002 910 r. 2015)	1 751 149 981 (r. 2015)
ø	1 039 693 325,21	908 684 168,40
s²	5,09155E+17	2,68987E+17
F	1,89	
Vyhodnocení	$F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$	
s²	389 070 860 976 881 000,00	
s	623 755 449,66	
T	0,39	
Vyhodnocení	$ T < t_{0,05(12)}$	

Tabulka č. 12: Analyzované hodnoty OP Podnikání a inovace
Zdroj: Vlastní zpracování

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost byl zaměřen na zlepšování kvality vzdělávání jak na úrovni základních a středních škol, tak na vysokých školách. Ale také na zvyšování kvalifikace pedagogů a vědeckých pracovníků. OP VK byl financován z ESF a úlohu ŘO vykonávalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Jedním z klíčových problémů regionu NUTS II Severozápad byl vysoký podíl lidí s nízkým vzděláním související s odlivem vzdělaných mladých lidí z regionu a chybějícím systémem celoživotního učení dospělých, včetně jazykového. Příležitostí tedy byl *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost*, ze kterého region obdržel celkem 3 752 318 858,27 Kč.

Strukturální problémy vzdělávacího systému základních a středních škol byly analyzovanými problémy u NTS II Jihozápad. Stejně jako technická vybavenost škol, která

neodpovídala moderním formám výuky. Jako příklad může být uveden projekt *Inovace studijního oboru Dopravní a manipulační technika s ohledem na potřeby trhu práce* realizovaný na Západočeské univerzitě v Plzni, který, jak již název naznačuje, reaguje na měnící se potřeby na trhu práce v oblasti dopravy. Výše příspěvku z fondů EU přesahovala 15 mil. Kč. Pro podpoření oblasti vzdělávání v regionu bylo vyčerpáno celkem 4 601 277 014,70 Kč v průběhu let 2009–2015.

Pro další hodnocení čerpání v OP byl proveden F-test, který prokázal, že se rozptyly čerpání neliší. Proto byl pro další analýzu zvolen t-test. Na základě vypočítaných hodnot (viz Tabulka č. 13) nebylo možné zamítnout nulovou hypotézu o shodnosti středních hodnot čerpání. Závěrem tedy můžeme říci, že průměrné čerpání dotací z *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost* se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší.

	NUTS II Severozápad OP VK	NUTS II Jihozápad OP VK
n (m)	7	7
x_{min}	127 822 021,77 (r. 2009)	106 291 479,81 (r. 2009)
x_{max}	719 455 165,21 (r. 2013)	1 067 376 885,00 (r. 2012)
θ	536 045 551,18	657 325 287,81
s²	4,52372E+16	1,2259E+17
F	0,37	
Vyhodnocení	$F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$	
s²	83 913 779 462 563 200,00	
s	289 678 752,18	
T	-0,78	
Vyhodnocení	$ T < t_{0,05(12)}$	

Tabulka č. 13: Analyzované hodnoty OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Zdroj: Vlastní zpracování

OP Lidské zdroje a zaměstnanost

OP Lidské zdroje a zaměstnanost byl zaměřen na zvýšení zaměstnanosti obyvatel ČR, posílení sociální integrace, rovné příležitosti žen a mužů nebo sladování rodinného a pracovního života. *OP Lidské zdroje a zaměstnanost* byl financován z ESF, úlohu ŘO zastávalo Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Jak již bylo uvedeno u předchozího OP, problémem regionu NUTS II Severozápad byl např. vysoký podíl lidí s nízkým vzděláním, což se následně odráželo v oblasti lidských

zdrojů. Jednou z příležitostí byla podpora z OP zaměřená na školení a zvyšování kvalifikace pracovníků nebo na začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti. Příkladem může být projekt *Activ Regio-prevence, motivace, vzdělání* realizovaný v Karlovarském kraji. Který se zaměřoval na pomoc osobám ukončujícím výkon trestu s návratem do společnosti a na trh práce. Na podporu lidských zdrojů bylo v období 2009-2015 alokováno celkem 5 940 746 037,25 Kč.

V regionu NUTS II Jihozápad bylo možné jako potenciální zdroj pracovních míst vzít právě cestovní ruch, spojený s oblastmi Natura 2000. Na podporu zaměstnanosti region NUTS II Jihozápad vyčerpал celkem 3 509 855 511,89 Kč.

Tabulka č. 14 rovněž zobrazuje minimální a maximální hodnotu ročního čerpání. V obou regionech se postupně navyšovaly roční částky čerpání k maximu v roce 2014 v regionu Jihozápad a v roce 2015 v regionu Severozápad. Pro další hodnocení byl proveden F-test, na základě získaných hodnot lze říci, že se rozptyly neliší. Dále byl pro testování středních hodnot vybrán t-test, ze kterého vyplývá, že H_0 nelze zamítnout. Tudíž lze říci, že průměrné čerpání dotací z *OP Lidské zdroje a zaměstnanost* se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší.

	NUTS II Severozápad OP LZZ	NUTS II Jihozápad OP LZZ
n (m)	7	7
x_{min}	311 482 353,61 (r. 2009)	95 812 514,09 (r. 2009)
x_{max}	1 502 973 593,19 (r. 2015)	745 534 468,59 (r. 2014)
θ	848 678 005,32	501 407 930,27
s²	2,05265E+17	4,73497E+16
F	0,233	
Vyhodnocení	$F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$	
s²	126 307 377 432 062 000,00	
s	355 397 492,16	
T	1,83	
Vyhodnocení	$ T < t_{0,05(12)}$	

Tabulka č. 14: Analyzované hodnoty OP Lidské zdroje a zaměstnanost
Zdroj: Vlastní zpracování

Operační programy *Lidské zdroje a zaměstnanost* a *Vzdělávání pro konkurenceschopnost* znamenaly příležitost k rozvoji a zkvalitnění potenciálu lidských zdrojů, což je jednou ze základních priorit rozvoje regionů.

ROP Severozápad vs. Jihozápad

Regionální operační programy již byly specifikovány v předchozí kapitole. Programy byly nastaveny pro každý region zvlášť, ale lze je označit za téměř totožné. Ačkoli se názvy specifických os mírně lišily, zabývaly se totožnými oblastmi. Jednalo se o tyto čtyři oblasti podpory: doprava a rozvoj infrastruktury, rozvoj měst a obcí, rozvoj cestovního ruchu a technická pomoc. Lišila se však prioritizace jednotlivých os v regionech. Zatímco v regionu NUTS II Severozápad byl největší podíl (42,4 %) věnován *Regeneraci a rozvoji měst*, v regionu NUTS II Jihozápad bylo 45,4 % alokace zaměřeno na *Dostupnost center*, tedy oblasti dopravy a rozvoje infrastruktury. Což odráželo různé potřeby regionů. V oblasti cestovního ruchu bylo v NUTS II Severozápad alokováno 15,4 % finančního objemu, v NUTS II Jihozápad mírně vyšší část, a to 19,7 %. To mohlo souviset například s výše zmiňovanou zaměstnaností v cestovním ruchu. Necelá 3 % alokace byla v obou regionech vyčleněna na technickou pomoc.

I zde byly pro další zhodnocení porovnány hodnoty rozptylů pomocí F-testu, který prokázal na hladině významnosti 0,05, že se shodují. Na základě toho byl pro ověření hypotéz o střední hodnotě čerpání zvolen t-test. Ten prokázal, že průměrné čerpání dotací z ROP se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší.

	NUTS II Severozápad ROP Severozápad	NUTS II Jihozápad ROP Jihozápad
n (m)	7	7
x_{min}	969 554 085,50 (r. 2009)	1 780 550 204,01 (r. 2009)
x_{max}	4 840 372 268,04 (r. 2010)	3 573 433 021,85 (r. 2015)
ø	2 347 039 139,04	2 327 245 047,18
s²	1,79692E+18	3,84356E+17
F	0,21	
Vyhodnocení	$F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$	
s²	1 090 639 913 017 090 000,00	
s	1 044 337 068,68	
T	0,04	
Vyhodnocení	$ T < t_{0,05(12)}$	

Tabulka č. 15: Analyzované hodnoty ROP Severozápad, Jihozápad
Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.2 Analýza čerpání dotací v jednotlivých letech

Ačkoli nebyly roky 2007 a 2008 zahrnuty do analýzy, je možné krátce zhodnotit čerpání v roce 2008, kde byla zaznamenána první data. Byly totiž schváleny tři programy: OP ŽP, OP PaI, *ROP Severozápad a Jihozápad*. Během tohoto zahajovacího roku region NUTS II Severozápad využil celkem 131 383 662,46 Kč, zatímco NUTS II Jihozápad 320 096 361,75 Kč, s největší investicí do OP Životní prostředí. Pokud by byl rok 2008 zahrnut například do výpočtu koeficientu růstu, následující rok by v regionu NUTS II Jihozápad dosáhl růstu 3376 %, zatímco další roky se pohybují okolo standardní hranice 100 %, tudíž by grafické znázornění nebylo relevantní.

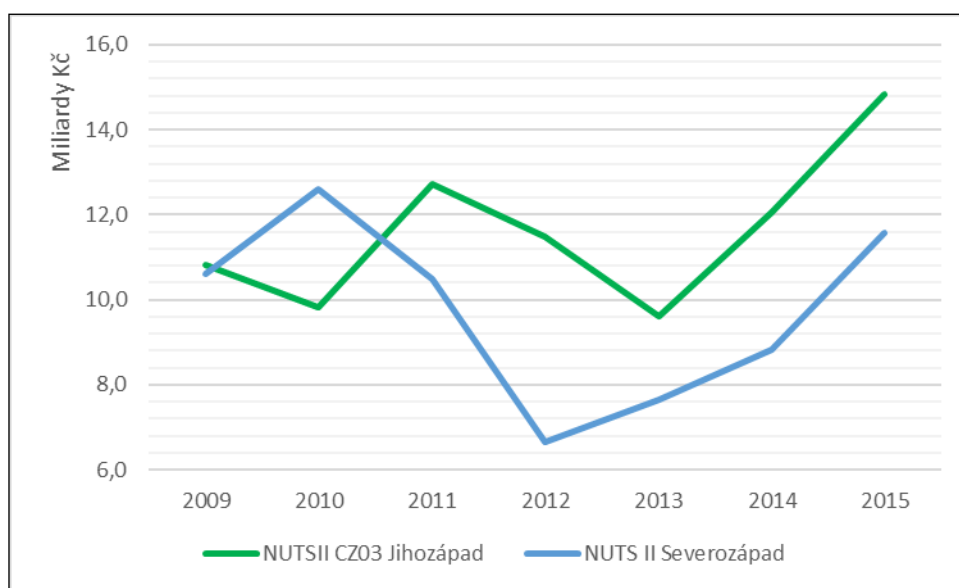
Rok 2009 byl prvním rokem analýzy a lze říci, že regiony čerpaly v téměř totožné míře, kdy bylo v obou regionech čerpáno přes 10 mld. Kč, jen o 200 mil. Kč více v regionu NUTS II Jihozápad, viz Graf č. 2. Situace se změnila v následujícím roce, kdy v regionu NUTS II Jihozápad došlo k 9% meziročnímu poklesu na 9 818 077 149,41 Kč. Region NUTS II Severozápad naopak navýšil roční sumu čerpání na 12 611 016 706,55 Kč. Největší objem dotací byl čerpán z OP Doprava (přes 5,7 mld. Kč) a ROP Severozápad (přes 4,8 mld. Kč).

V roce 2011 se celkové částky opět mění, přes 12,7 mld. Kč bylo vyčerpáno v regionu NUTS II Jihozápad, zatímco v NUTS II Severozápad celková částka klesla na 10 473 871 382,53 Kč.

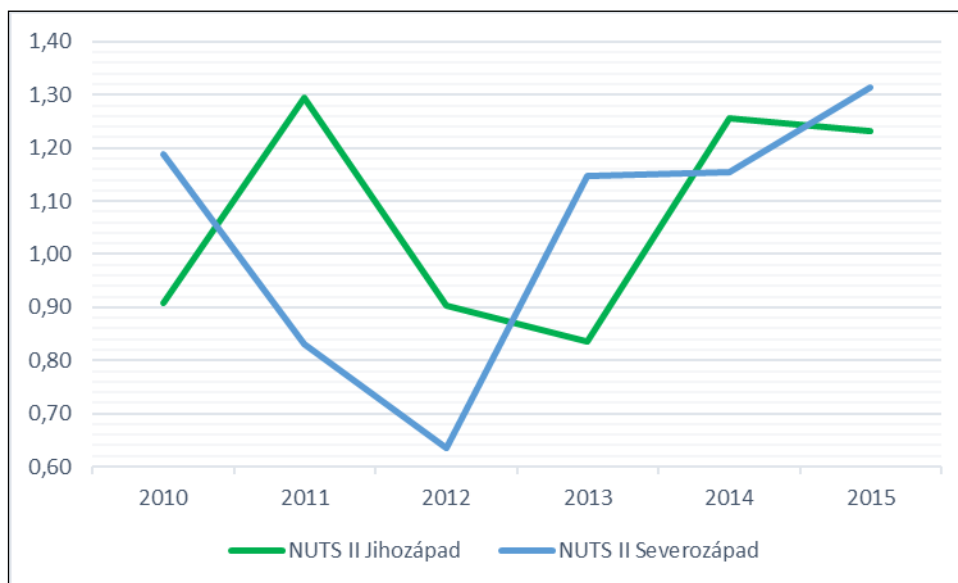
Nutno podotknout, že v roce 2011 se otevřela tzv. *Kauza ROP Severozápad*, týkající se netransparentního rozdělování evropských dotací, jejíž vyšetřování skončilo v roce 2019. Ministerstvo financí ČR zastavilo proplácení projektů z tohoto operačního programu a byla přerušena certifikace peněz u Evropské komise, tudíž bylo přerušeno zasílání žádostí. V červnu 2012 bylo pozastaveno předfinancování OP Ministerstvem pro místní rozvoj a přestaly se vyhlašovat výzvy. Vyhlášení výzev pro *ROP Severozápad* bylo opětovně spuštěno až v září 2013. (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2013, [online]) Na základě auditů byla navržena a také uplatněna finanční korekce za pochybení ve výši přibližně 2 mld. Kč. Úhradu této částky si rozdělil stát (1 mld. Kč), Ústecký kraj (598 mil. Kč) a Karlovarský kraj (cca 308 mil. Kč). Kraje částku splácejí do roku 2020 za pomoci bezúročné návratné finanční výpomoci Ministerstva financí ČR. (Euractiv, 2013, [online])

To mělo za důsledek téměř 36% meziroční pokles v roce 2012 na částku 6 654 442 224,88 Kč v regionu NUTS II Severozápad, jak je znázorněno v Grafu č. 3. Zatímco region NUTS II Jihozápad v tomto roce vyčerpal přes 11, 4 mld. Kč. Od roku 2012 má meziroční růstový koeficient čerpání v NUTS II Severozápad stoupající tendenci až do roku 2015, který byl závěrečným rokem analýzy a zároveň posledním rokem, kdy bylo možné dočerpat finanční prostředky za období 2007–2013. V závěrečném roce tedy NUTS II Severozápad vyčerpal 11 586 058 739,78 Kč.

Naopak k 17% meziročnímu poklesu došlo v následujícím roce 2013 v NUTS II Jihozápad. Příčinou mohlo být krátkodobé pozastavení čerpání z *ROP Jihozápad*, ale také z OP PaI a IROP, které podle auditů překročily danou míru chybovosti. (Euractiv, 2013, [online]) V následující letech se roční sumy čerpání postupně zvyšovaly až na částku 14 845 520 276,65 Kč, která byla vyčerpána v posledním možném roce 2015.

Graf č. 2: Průběh čerpání dotací v letech 2009-2015
Zdroj: Vlastní zpracování

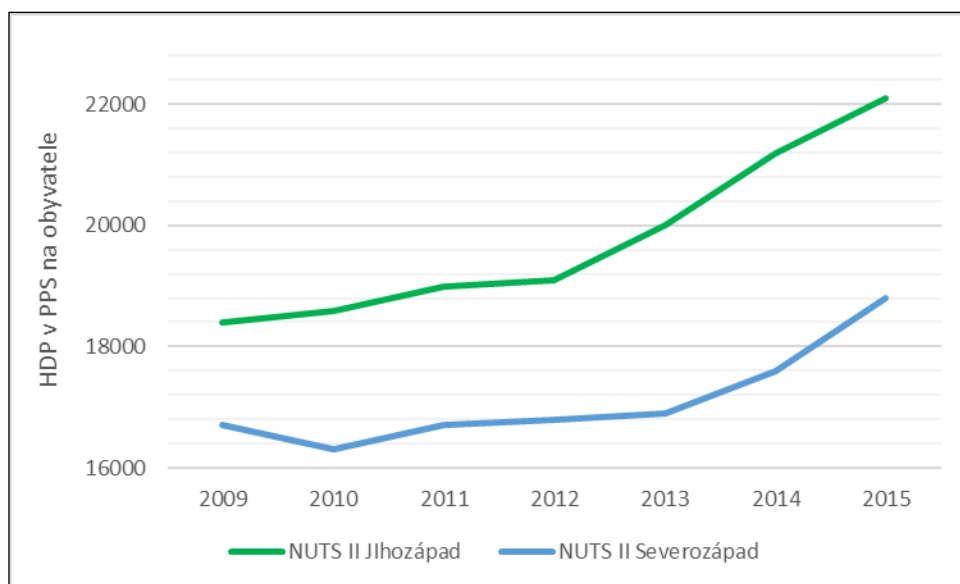
Graf č. 3: Meziroční koeficient růstu čerpání dotací v letech 2009-2015
Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.3 Analýza vlivu čerpání dotací na HDP

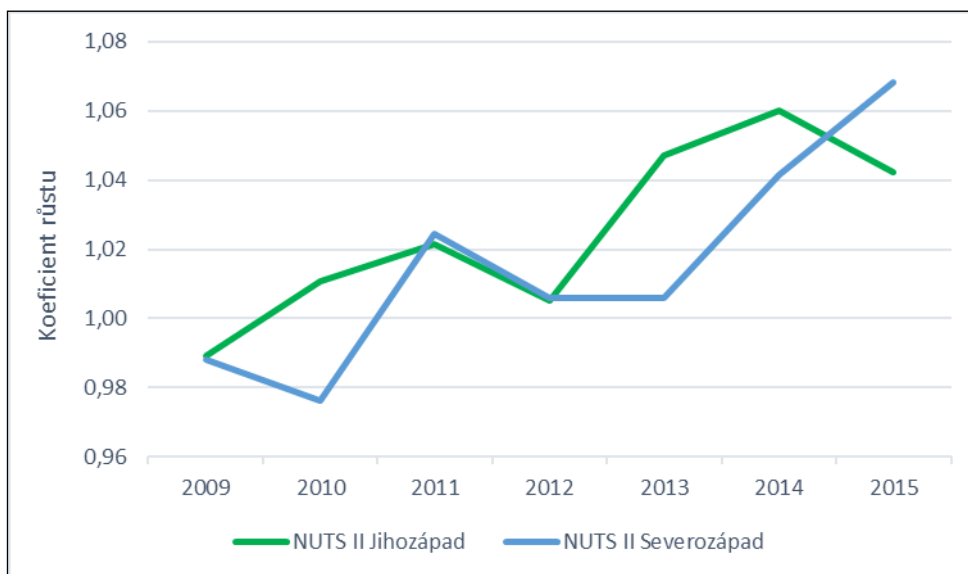
Graf č. 4 zobrazuje vývoj HDP v letech 2009–2015 v regionech Severozápad a Jihozápad. Vstupní data jsou uvedena v Příloze č. 2. Ekonomický růst byl v dlouhodobém vývoji ovlivňován měnícími se vnějšími i vnitřními podmínkami. Po dvou letech recese v roce 1997 a 1998, zaviněné finanční nestabilitou, se v dalších letech růst obnovil. Do roku 2006 převažovaly příznivé vnitřní podmínky, zejména vysoký objem přímých zahraničních investic, růst zaměstnanosti, zvýšená investiční aktivita a v jejím důsledku růst produktivity práce. Od roku 2007 tempo růstu postupně zvolňovalo až do roku 2009, kdy došlo k významnému poklesu v důsledku světové finanční krize. Právě v tomto roce byla zaznamenána minimální hodnota HDP na obyvatele v rámci regionu Jihozápad (18 400 PPS/obyvatele), v regionu Severozápad o rok později. V následujících dvou letech byl růst obnoven, i když se snižující se dynamikou. Nastupující dluhová krize v eurozóně vedla k dalšímu výraznému zpomalení ekonomického růstu v průběhu roku 2011 a k ekonomickému poklesu v následujících dvou letech. Až v roce 2014 ČR zaznamenala růst HDP o 5 %, NUTS II Severozápad o 4 % a Jihozápad o 6 %, viz Graf č. 5. Maximální hodnoty pak dosahují oba regiony, vzhledem k růstovému trendu HDP, v roce 2015.

Průměrné hodnoty indikátoru byly následující: NUTS II Severozápad 17 114 PPS/obyvatele a NUTS II Jihozápad 19 771 PPS/obyvatele. Průměrné hodnoty HDP regionů soudržnosti ve vybraném období byly o 12 % u regionu Jihozápad a téměř 24 % u regionu Severozápad nižší než celorepublikový průměr.

Jak uvedl Petr Zahradník, člen Evropského hospodářského a sociálního výboru (Euractiv, 2018, [online]): „Indikátor HDP představuje nejkomplexnější ukazatel, v němž se promítá efekt a přínos využívání prostředků z EU na příslušnou ekonomiku“. Předmětem níže uvedené analýzy bylo zjistit, zda měly příjmy z evropských fondů vliv na vývoj HDP v letech 2009–2015.

Graf č. 4: Vývoj HDP v PPS na obyvatele v letech 2009–2015
Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 5: Meziroční koeficient růstu HDP v PPS na obyvatele v letech 2009–2015
Zdroj: Vlastní zpracování

Pro zjištění závislosti změny HDP (y), v PPS/obyvatele, na kumulativním příjmu dotací (x), v miliardách Kč, v regionu byl stanoven model $y_i = f(x_i) + e_i$, a vypočtena přímka odhadu $y' = a + bx$, která popisuje průběh závislosti. Dále byl vypočten koeficient determinace, korelační koeficient a jeho významnost.

V případě regionu NUTS II Severozápad byla vypočtena přímka regrese $y = 15694 + 35,365x$, pokud se tedy čerpání dotací zvýší o 1 mld. Kč, tak se HDP zvýší o 35,365 PPS/obyvatele.

Koeficient determinace v tomto modelu vyšel 0,6911, tzn. změna HDP je z 69 % vysvětlována změnou příjmu dotací.

Jak je uvedeno v Tabulce č. 16, byl dále vypočten korelační koeficient $r=0,831$, tudíž můžeme závislost zhodnotit jako silnou. Výsledek testu spolehlivosti korelačního koeficientu $|t| > t_{0,05(5)}$, H_0 zamítáme, korelační koeficient je statisticky významný.

	Čerpání v ROP Severozápad	HDP v PPS/obyvatele v NUTS II Severozápad
n (m)	7	7
σ	40,16 mld. Kč	17 114,29
R^2	0,6911	
r	0,831	
t	3,371	
Vyhodnocení	$ t > t_{0,05(5)}$	

Tabulka č. 16: Analýza korelace NUTS II Severozápad
Zdroj: Vlastní zpracování

V případě regionu NUTS II Jihozápad byla stanovena přímka odhadu $y = 17383 + 53,612x$. Z toho vyplývá, že když se čerpání dotací zvýší o 1 mld. Kč, tak se HDP zvýší o téměř 54 PPS/obyvatele.

Koeficient determinace vyšel 0,9165, tzn. změna HDP je z 91,65 % vysvětlována změnou příjmu dotací.

Dále je v Tabulce č. 17 vypočtený korelační koeficient $r = 0,9574$, závislost lze hodnotit jako silnou. Výsledek testu spolehlivosti korelačního koeficientu $|t| > t_{0,05(5)}$, prokazuje, že korelační koeficient je statisticky významný.

	Čerpání v ROP Jihozápad	HDP v PPS/obyvatele v NUTS II Jihozápad
n (m)	7	7
ø	44, 54 mld. Kč	19 771,43
R²	0,9165	
r	0,9574	
t	7,45	
Vyhodnocení	$ t > t_{0,05(5)}$	

*Tabulka č. 17: Analýza korelace NUTS II Jihozápad
Zdroj: Vlastní zpracování*

5 Výsledky a diskuze

5.1.1 Zhodnocení čerpání dotací z jednotlivých OP

Samotná analýza čerpání z jednotlivých OP byla provedena u šesti vybraných operačních programů v letech 2009–2015. Po vyhodnocení hraničních hodnot čerpání, byl proveden test shodnosti rozptylů. Výsledek F-testu: $F_{0,025(6,6)} < F < F_{0,975(6,6)}$ byl totožný u všech operačních programů. Potvrdil nulovou hypotézu, rozptyly tak lze označit jako shodné.

Po zjištění shodnosti rozptylů byl proveden t-test. Výsledek: $|T| < t_{0,05(12)}$, byl rovněž totožný u všech operačních programů. S těmito výsledky nelze H_0 zamítnout a je možné konstatovat, že průměrná hodnota čerpání dotací z vybraných operačních programů se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky neliší. Dá se tedy předpokládat, že i u dalších OP, ze kterých bylo v regionech čerpáno, by byly hodnoty totožné.

Stejně tak lze předpokládat, že by stejných hodnot dosahovaly i jiné regiony NUTS II. Ty byly na základě metodiky NUTS vytvořeny nejen pro potřeby statistiky, ale také pro posouzení potřeb regionu a vhodnosti podpory z prostředků EU. Na základě porovnání těchto dvou regionů bychom mohli označit metodiku NUTS za vhodný nástroj.

Obecně operační programy nabízely různé oblasti podpory, kterých region mohl využít dle svých potřeb. Na druhou stranu programů bylo takové množství, že docházelo k prolínání podpory v různých oblastech. Ukázkovým příkladem mohou být *OP Lidské zdroje a zaměstnanost* a *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost*. Kdy vzdělávání úzce souvisí i s dostupností kvalifikovaných lidských zdrojů a zaměstnaností. Toto překrývání, a ne příliš snadná orientace pak mohla ovlivnit žadatele při volbě OP.

To souvisí s celkově vysokým počtem operačních programů, což byl jeden z kritizovaných bodů programového období. Stejně jako nadměrná byrokracie nebo personální a časová náročnost řízení projektů. (Svaz měst a obcí, 2014, [online]) To mohlo být odrazem nejednotnosti přístupu řídicích orgánů k žádostem a projektům (vlastní metodiky, aplikace), který byl způsoben i malou předchozí zkušeností ŘO.

Největší kritiky se dostalo právě regionálním operačním projektům, které byly cíleny a rozděleny podle NUTS II. V rámci ROP často vznikaly střety zájmů, protože se prosazoval velmi silný vliv politiků na vedení operačních programů. Příkladem může být

zmiňovaná *Kauza ROP Severozápad*. V roce 2011 se Evropská komise začala domnívat, že se nejedná pouze o administrativní pochybení, ale o propracovaný korupční systém a doporučila českému Ministerstvu financí vypracovat mimořádný audit. Trestné činy souvisely s výběrem projektů a následným čerpáním dotací z rozpočtových prostředků Regionální rady ROP Severozápad. Mezi obviněnými byl i tehdejší ředitel Úřadu regionální rady Petr Kušnierz, který chtěl získat provize z přidělených dotací (cca 1,5 mil. Kč) a velkou část i převzal. Podle rozsudku krajského soudu docházelo také k falšování dokumentů či ovlivnění externích hodnotitelů projektů. Kušnierz byl v roce 2014 odsouzen k pěti letům vězení. (Transparency International, 2016, [online])

Decentralizace programů tedy neznamena přímo výhodu. Administrativní kapacity, které byly vybudovány pro čerpání v letech 2004-2006 již měly určité zkušenosti, zatímco jednotlivé NUTS II stály před výzvou, kterou ne všechny správně pojaly. (Bajer, 2009)

5.1.2 Zhodnocení čerpání dotací v jednotlivých letech

Přestože oproti výchozímu roku 2009 došlo v závěrečném roce k nárůstu o 37 % v NUTS II Jihozápad a o 9 % v NUTS II Severozápad, nedá se čerpání označit za rovnoměrně rostoucí v čase. Je to způsobeno „životním cyklem“ programového období, ale i různými neočekávanými výkyvy. Ty byly způsobeny např. zmiňovaným pozastavením čerpání z důvodu korupčních obvinění. S tím je spojena decentralizace programů a přenesení pravomocí na jednotlivé regiony. V součtu region NUTS II Severozápad vyčerpal 68 525 621 947,92 Kč, regionu NUTS II Jihozápad o téměř 17 % více – 81 641 167 343,67 Kč. Není však nutné hledat pochybení jen u vybraných regionů, ale lze se podívat na slabé stránky programového období obecně.

V první řadě je nutné okomentovat nepřipravenost programových dokumentů, která mohla být způsobena celkově vysokým počtem OP (26). To znemožnilo zahájit čerpání již v roce 2007. Na rozdíl od sousedních států, například na Slovensku byly v říjnu 2007 EK schváleny 4 operační programy z celkových 11. (Svoboda, 2013, [online]) Ani rok 2008 nebyl příznivý a bylo možné čerpat pouze ze tří operačních programů. V ČR bylo úplné čerpání zahájeno až v roce 2009. Toto zkrácení období mohlo mít u některých OP také vliv na nevyčerpání příslušné alokace a s tím spojené sankcionování.

Dále mohly mít vliv neočekávané situace jakou byla právě světová finanční krize. Krize byla ovšem globální a nelze ji označit za příčinu nedočerpání jednotlivých OP nebo

i celkové alokace právě v ČR. A jak již bylo zmíněno, EK vzala finanční krizi v úvahu při stanovování sankcí z důvodu nevyčerpání příslušné alokace.

Další otázkou je omílaný vliv korupce během programového období. Nejednalo se pouze o *Kauzu ROP Severozápad*, ale i další. To v některých případech způsobilo pozastavení některých OP a následně mohlo ovlivnit i konečný stav čerpání. Zásadními problémy celého programového období bylo definováno, že většina příjemců porušovala předpisy upravující zadávání veřejných zakázek (především ROP), a s tím spojený systém monitorování byl označen za nevěrohodný. (NKÚ, 2014, [online]) I toto zjištění mohlo mít vliv na širokou veřejnost včetně potencionálních žadatelů a na jejich vnímání evropské podpory.

V závěrečných letech 2014-2015 se objemy čerpání zvýšily (35 % za celé období) a ČR tak finálně využila 96,4 % alokace. Alokace 26,7 mld. euro byla čtvrtou největší mezi členskými státy, na prvním místě byla alokace pro Polsko, která činila 59,7 mld. euro. (Nordregio, 2008, [online]) Přestože se jednalo o první úplné programovací období a byly specifikovány mnohé problémy, byl výsledný podíl čerpání vysoký. Jak MMR (2016) zhodnotilo: *„Ze strany všech subjektů zapojených do realizace fondů EU bylo vynaloženo maximální úsilí k efektivnímu dočerpání nejvyššího možného objemu alokovaných prostředků programů, avšak s ohledem na kvalitu a přínos jednotlivých projektů. Je nutné upozornit, že určité nevyčerpání prostředků neznámá nutně ztrátu pro Českou republiku.“* Naopak by ztrátu mohlo způsobit neuvážené čerpání dotací pouze s vidinou dočerpání alokace, aniž by byla splněna podstata potřeby realizovaných projektů.

5.1.3 Zhodnocení vlivu čerpání dotací na HDP

V regionech soudržnosti Severozápad a Jihozápad byl analyzován vztah mezi kumulativním příjmem dotací z fondů EU a HDP v PPS/obyvatele. S očekávaným pozitivním výsledkem. Přestože se jednalo o krátkou časovou řasu, lineární regresní funkce potvrdila závislost proměnných. Korelace byla v obou případech stanovena jako silná. Na základě zjištěných výsledků lze říci, že příjem dotací má vliv na vývoj HDP ve vybraných regionech.

Zda a jak k hospodářského růstu a konvergenci přispívají evropské fondy, je často pokládána otázkou. Z hlediska konvergence regionů během 90. let se zpětně zabývala studie (Dall'era a Gallo, 2008, [online]), která za pomoci použití ekonometrických metod

potvrdila významný pozitivní dopad evropských fondů na hospodářskou výkonnost vybraných regionů. Dále se k vyhodnocení vlivu používají strukturální makroekonomické modely, prostřednictvím rozšířeného modelu QUEST III provedli Janos Varga a Jan in'tVeld (2009, [online]) analýzu dopadu čerpání ze strukturálních fondů EU v letech 2000–2006. Na základě provedených simulací prokázali vliv na HDP ve 27 zemích. Jiného modelu využil Bradley a kol. (2006) pro ex-ante hodnocení dopadu programů na makroekonomickou situaci v ČR během programového období 2007–2013 (zpracováno pro MMR). Závěrem byla důležitá připomínka dlouhodobého efektu těchto příjmů. Okamžitý efekt přináší například investice do podnikání nebo cestovního ruchu. Zatímco investování např. do lidských zdrojů, přináší efekt až dlouhodobého hlediska.

Nejaktuálnější dostupná studie se věnuje dopadu evropských fondů na ekonomický růst regionů NUTS III v České republice. Také potvrdila, že projekty spolufinancované z EU fondů, za přibližně 939 mld. Kč v období 2004–2015, mají pozitivní vliv na ekonomický růst krajů ČR. Na základě vybraného vzorku údajů se odhadované průměrné roční dopady na tempo růstu HDP pohybují v rozmezí 0,91–1,12 p. b. (Žáček, 2019, [online])

Zjištěné výsledky jsou tedy v souladu s výše uvedenými studiemi, které vliv EU fondů/čerpání na hospodářský růst, nebo přímo HDP, analyzovaly různými způsoby, ale s obdobnými závěry.

Rovněž je to v souladu s cíli evropské politiky HSS. Evropské fondy by měly podpořit hospodářský růst členských států a jejich méně rozvinutých regionů, a tím napomoci procesu snižování rozdílů mezi nimi.

6 Závěr

Diplomová práce hodnotila čerpání z fondů EU v regionech soudržnosti Severozápad a Jihozápad. Byla zaměřena na komparaci čerpání z jednotlivých operačních programů, průběhu čerpání během programového období a vlivu příjmu evropských dotací na HDP (PPS/obyvatele) ve vybraných regionech. Tato závěrečná část shrnuje získané poznatky.

V programovém období 2007–2013 bylo v ČR zahájeno 26 operačních programů, což bylo označeno za jeden z obecných problémů programového období. Region NUTS II Severozápad čerpal celkem z 10 operačních programů, NUTS II Jihozápad z 11 operačních programů. Největší objem prostředků byl alokovan v *OP Doprava*, ze kterého také oba regiony vyčerpaly největší objem prostředků, jednalo se o více jak 30 % z celkové sumy čerpání regionu. To je ovšem v souladu s finanční náročností projektů, které byly spojeny s infrastrukturou. Na druhém místě v objemu čerpání nebyl *OP Životní prostředí*, který by k tomu vzhledem k celkové alokaci nabádal, ale byly to regionální operační programy. Z *ROP Severozápad* region vyčerpал přes 16,4 mld. Kč, tím však nedosáhl 95% hranice proplacení alokace. To mohlo být způsobeno zmiňovanou korupční kauzou, která byla s regionálním programem spojena a která způsobilo cca roční pozastavení čerpání z operačního programu.

Z *ROP Jihozápad* bylo vyčerpáno také zhruba 16,4 mld. Kč, ale protože celková alokace pro tento ROP byla nižší, přesáhl region 95% hranici vyčerpání alokace. Nejméně čerpal region NUTS II Severozápad z *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost*, s částkou přesahující 3,7 mld. Kč. Region NUTS II Jihozápad nejméně vyčerpал z *OP Lidské zdroje a zaměstnanost*, jednalo se o částku okolo 3,5 mld. Kč.

Čerpání dotací ze všech analyzovaných operačních programů se na hladině významnosti 0,05 v jednotlivých regionech statisticky nelišilo. Tímto zjištěním by se dala potvrdit metodika NUTS jako vhodný nástroj pro hodnocení potřeb regionů a vhodnosti podpory konkrétního regionu.

Průběh čerpání v čase byl analyzován v rozmezí let 2009-2015. V prvním roce byla suma vyčerpaných dotací v regionech téměř totožná, v obou případech do 11 mld. Kč. V regionu NUTS II Jihozápad se pak průměrné meziroční tempo růstu pohybovalo okolo 5 %. Zatímco v NUTS II Severozápad to bylo 1,5 %. Bylo možné zde pozorovat mnohem větší výkyvy, a to především v letech 2012-2013. Pravděpodobně na to mělo vliv pozastavení *ROP Severozápad*, a s tím spojené pozastavení projektů, jejich kontrola a další

administrace. Vše bylo způsobeno odhalením rozsáhlé korupce v Regionální radě regionu Severozápad. Tato kauza se ovšem dotkla celé republiky a rozklíčování celé situace se řeší dodnes. Netransparentnost podmínek a schvalování pak mohlo ovlivnit potencionální žadatele nejen v regionu, ale i v celé republice. V letech 2014–2015 se objem čerpání zvýšil, a to především z důvodu blížícího se konce období. Celkem region soudržnosti Severozápad vyčerpал přes 68,5 mld. Kč, region soudržnosti Jihozápad přes 81,6 mld. Kč. Prostředky byly alokovány skrz různé operační programy a podpořily v regionech jak modernizaci dopravní infrastruktury, tvorbu pracovních míst či rozvoj cestovního ruchu. Efekt těchto příjmů mohl být jak okamžitý, tak dlouhodobý.

Regiony NUTS II Severozápad a Jihozápad spadaly mezi regiony, jejichž hrubý domácí produkt byl nižší než 75 % průměru HDP EU na obyvatele a mohly tak využít prostředků z cíle Konvergence. Evropské fondy byly tím finančním nástrojem, kterého státy, respektive regiony využívaly pro dosažení ekonomické a sociální soudržnosti. Vliv příjmů z EU fondů na HDP v regionech byl jedním z dílčích cílů. Na základě cílů HSS a odborných článků byl očekáván pozitivní výsledek. Závislost vývoje HDP v regionu na kumulativních příjmech z fondů EU se potvrdila v regionu NUTS II Severozápad i Jihozápad.

Závěrem lze říci, že regionální politika se v čase různě vyvíjela až do současného stavu, kdy se ČR a dalších 27 států podílí na regionální politice EU, politice hospodářské a sociální soudržnosti. Na základě toho bylo možné využít finančních prostředků v programovém období 2007–2013. Ačkoli v něm byly specifikovány mnohé nedostatky, nelze popřít celkový přínos regionům a České republice. Celkově bylo využito 96,4 % alokace. Nejvíce prostředků směřovalo do infrastruktury (silnice, železnice), následují lidské zdroje (nová pracovní místa nebo rekvalifikace), soukromý sektor nebo výzkum a vývoj. Byly uvedeny různé studie i konkrétní čísla, která potvrzují pozitivní vliv na hospodářský růst ČR.

7 Seznam použitých zdrojů

ARLT, Josef, Markéta ARLTOVÁ a Eva RUBLÍKOVÁ. Analýza ekonomických časových řad s příklady. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. ISBN 80-245-0307-7.

BAJER, Petr a Jiří MATYÁŠ. Praktický průvodce dotacemi z fondů Evropské unie. Brno: Eurospolečnosti, 2009. ISBN 978-80-254-4017-9.

BINDI, Federiga M. and Irina ANGELESCU. The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world. 2nd ed. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2012. ISBN 978-0-8157-2252-6.

BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.

BOLEA, Lucía, Rosa DUARTE and Julio Sánchez CHÓLIZ. From convergence to divergence? Some new insights into the evolution of the European Union. *Structural Change and Economic Dynamics* [online]. 2018, 47, 82-95 [cit. 2019-10-24]. DOI: 10.1016/j.strueco.2018.07.006. ISSN 0954349X. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0954349X17302230>

BOUDEVILLE J. R., D. J. Robertson. Problems of Regional Economic Planning. *The Economic Journal* [online]. 1967, 77(307) [cit. 2019-08-29]. DOI: 10.2307/2229009. ISSN 00130133. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ej/article/77/307/629-630/5235713>

BRADLEY, John, Vitezslav PISA, Gerhard UNTIEDT and David VAVRA (2006): Quantitative assessment of the estimated impact of the NDP/NSRF using a macroeconomic model for the Czech Republic. *Ministry of Regional Development - Czech Republic, Final Report*. [online]. Münster. 2006. [cit. 2019-11-14] Dostupné z: https://www.academia.edu/24988570/Quantitative_assessment_of_the_estimated_impact_of_the_NDP_NSRF_using_a_macroecomic_model_for_the_Czech_Republic

Business Info: Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS (Nomenclature Unit of Territorial Statistic) [online]. 2009. [cit. 2019-04-06].

Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nomenklatura-uzemnich-statistickyh-1855.html>

DALL'ERBA, Sandy and Julie LE GALLO. Regional convergence and the impact of European structural funds over 1989-1999: A spatial econometric analysis. *Papers in Regional Science* [online]. 2008, 87(2), 219-244 [cit. 2019-11-14]. DOI: 10.1111/j.1435-5957.2008.00184.x. ISSN 10568190.

Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/4780678_Regional_convergence_and_the_impact_of_European_structural_funds_over_1989-1999_A_spatial_econometric_analysis

Dotace EU: Informace o fondech [online]. [cit. 2019-04-07].

Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Informace-o-fondech>

Dotace EU: Monitorování horizontálních témat [online]. [cit. 2019-04-07].

Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Narodni-organ-pro-koordinaci/Monitorovani/Monitorovani-horizontalnich-temat>

Dotace EU: Národní strategický referenční rámec [online]. [cit. 2019-04-07].

Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Programove-obdobi-2007-2013/Narodni-strategicky-referencni-ramec>

Dotace EU: Operační programy [online]. [cit. 2019-04-07].

Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Programove-obdobi-2007-2013/Programy-2007-2013>

Dotace EU: Pravidlo N+2 [online]. [cit. 2019-04-07].

Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Ostatni/Dulezite/Slovník-pojmu/P/Pravidlo-N-2>

Dotace EU: Programové období 2007-2013 [online]. [cit. 2019-04-07].
Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Programove-obdobi-2007-2013>

Dotace EU: Programové období 2014 – 2020 [online]. [cit. 2019-04-06].
Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/2014-2020>

Euractiv: Kraje přispějí k úhradě korekce v ROP Severozápad. [online]. 2013. [cit. 2019-11-10].
Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropske-fondy/news/kraje-prispeji-k-uhrade-korekce-v-rop-severozapad-011050/>

Euractiv: Ministr Kalousek pozastavil certifikaci u některých operačních programů. [online]. 2013. [cit. 2019-11-10].
Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropske-fondy/news/ministr-kalousek-nezahajil-proplaceni-u-nekterych-operacnich-programu-010696/>

Euractiv: Za růstem HDP České republiky stojí fondy EU a investice do infrastruktury, tvrdí studie. [online]. 2018. [cit. 2019-11-15].
Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropske-finance/news/za-rustem-hdp-ceske-republiky-stoji-fondy-eu-a-investice-do-infrastruktury-tvrdi-studie/>

Euroskop: Předvstupní pomoc [online]. 2008 [cit. 2019-08-26].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>

Euroskop: Regionální politika [online]. 2018. [cit. 2019-05-29].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

European Commission: Lisbon strategy for growth and jobs [online]. 2009 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/

FRIEDMANN, John. A general theory of polarized development. [online]. 1967. [cit. 2019-08-29]. 2014.
Dostupné z: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/34953/S6700361_en.pdf?sequence=1&isAllowed=y

GOUHER Ahmed. Krugman Trade Theory and Developing Economies. *China-USA Business Review*. [online]. 2012. Vol. 11. [cit. 2019-08-30]. ISSN 10711031.
Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/319207120_Krugman_Trade_Theory_and_Developing_Economies

HIRSCHMAN, A. O., B. GOODMAN. The Strategy of Economic Development. *Journal of Farm Economics* [online]. 1959, 41(2) [cit. 2019-08-29]. DOI: 10.2307/1235188. ISSN 1557-1564.
Dostupné z: <https://academic.oup.com/ajae/article-lookup/doi/10.2307/1235188>

HUČKA, Miroslav a kol., Vznik regionálních disparit, jejich pojetí, charakteristika a klasifikace [online]. 2008. [cit. 2019-06-12]
Dostupné z: http://disparity.vsb.cz/vysledky/03_studie_du2.pdf

KULHÁNEK, Lumír. Rozvoj regionu v teorii učících se regionů [online]. 2007. Karviná [cit. 2019-08-26] Dostupné z: <http://eurolocal.info/sites/default/files/Kulhanek.pdf>

KUTSCHERAUER, Alois a kol., Teorie, metodologie a klasifikace regionálních disparit [online]. 2009. [cit. 2019-06-10].
Dostupné z: http://disparity.vsb.cz/vysledky/06_vyzkumna_zprava_2.pdf

MATOUŠKOVÁ, Zdena. Regionální a municipální ekonomika. Praha: VŠE. 2000. ISBN 80-245-0061-2.

Ministerstvo financí České republiky: ČR vyčerpala za období 2007-2013 celkem 25,8 miliard eur [online]. 2017. [cit. 2019-08-26]
Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/cr-vycerpala-za-obdobi-2007-2013-celkem-28195>

Ministerstvo financí České republiky: Program Phare v ČR úspěšně ukončen [online]. 2007. [cit. 2019-08-26] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2007/2007-01-15-tiskova-zprava-5755-5755>

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky: Čtvrtletí monitorovací zpráva o průběhu čerpání Strukturálních fondů, Fondu soudržnosti v programovém období 2007-2013. 2016. Praha.

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky: Nová regionální politika. 2002. Praha.

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky: Strategie regionálního rozvoje České republiky. 2006. Praha.

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky: Vláda není zodpovědná za chod ROP Severozápad [online]. 2013. [cit. 2019-11-10] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Pro-media/Medialni-reakce/Vlada-neni-zodpovedna-za-chod-ROP-Severozapad?feed=MedialniReakce>

MYRDAL, Gunnar. Economic Theory and Underdeveloped Regions. London: Gerald Duckworth & Co Ltd., 1957. ISBN13 978-0-71560-099-3.

NELSON, Richard R. and Katherine NELSON. Technology, institutions, and innovation systems. Research Policy [online]. 2002, 31(2), 265-272 [cit. 2019-10-30].

DOI: 10.1016/S0048-7333(01)00140-8.

ISSN

00487333.

Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0048733301001408>

NKÚ: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR [online]. 2014. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/publikace/eu-report-2014-cz.pdf>

Nordregio: EU cohesion policy 2007-2013 [online]. 2008. [cit. 2019-10-11].

Dostupné z: <https://archive.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Journal-of-Nordregio/2006/Journal-of-Nordregio-no-2-2006/EU-cohesion-policy-2007-2013/index.html>

OTOIU, Adrian and Emilia TITAN. Socio-economic Convergence in the EU at National and Regional Level. *Procedia Economics and Finance* [online]. 2015, 23, 1090-1095 [cit. 2019-10-24]. DOI: 10.1016/S2212-5671(15)00333-0. ISSN 22125671.

Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S2212567115003330>

PEET, Richard a Elaine R. HARTWICK. Theories of development: contentions, arguments, alternatives. 2nd ed. New York: Guilford Press, 2009. ISBN 978-1-60623-065-7.

Rada evropské unie: Roční rozpočet EU [online]. 2019. [cit. 2019-08-26].

Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-budgetary-system/eu-annual-budget/>

Regionální rada NUTS II Jihozápad: Regionální operační program NUTS II Jihozápad na období 2007-2013. 2015. České Budějovice.

Regionální rada NUTS II Severozápad: Regionální operační program NUTS II Severozápad pro období 2007-2013. 2013. Ústí nad Labem.

Regionální rozvoj: Definice pojmu disparita [online]. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/diskuze.437/items/definice-pojmu-disparita.html>

SHARKEY, B. H. Unequal Exchange: A Study of the Imperialism of Trade. By Arghiri Emmanuel, with Additional Comments by Charles Bettelheim. Translated by Brian Pearce. Originally published in French as L'échange inégal, Paris. *The Journal of Economic History* 1974. [online]. 34(4), 1033-1035 [cit. 2019-08-29]. DOI: 10.1017/S002205070008949X. ISSN 0022-0507. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S002205070008949X/type/journal_article

SKOKAN, Karel. Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN 80-7329-023-5.

STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

SVATOŠOVÁ, Libuše a Bohumil KÁBA. Statistické metody I. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1672-0.

SVATOŠOVÁ, Libuše a Marie PRÁŠILOVÁ. Statistické metody v příkladech. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2010. ISBN 978-80-213-1673-7.

SVOBODA, Jakub. Česko patří v čerpání evropských dotací mezi nejhorší [online]. 2013. [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/cesko-patri-v-cerpani-evropskych-dotaci-mezi-nejhors-i-199043>

SMO: Hodnocení programového období 2007-2013 z pohledu měst a obcí [online]. 2014. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: www.smocr.cz/getFile.aspx?itemID=865541

Transparency International: TI pomáhala odhalovat politické kořeny kauzy ROP Severozápad již v roce 2012 [online]. 2016. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/ti-pomahala-odhalovat-politicke-koreny-kauzu-rop-severozapad-jiz-v-roce-2012/>

VARGA, J., and in't VELD, J. A model-based analysis of the impact of Cohesion Policy expenditure 2000-06: Simulations with the QUEST III endogenous R&D model. *European Economy, Economic Papers, no. 387*. [online]. 2009. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication16016_en.pdf

Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky: Regionální politika a regionální rozvoj v ČR [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/pages/09-regionalni-politika.html>

WOKOUN, René. Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie. Praha: Oeconomica, 2003. ISBN 80-245-0517-7.

WOKOUN, René, Pavel MATES a Jaroslava KADEŘÁBKOVÁ. Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-304-9.

ŽÁČEK, Jan, Filip HRŮZA, Stanislav VOLČÍK. The Impact of EU Funds on Regional Economic Growth of the Czech Republic. *Czech Journal of Economics and Finance (Finance a úvěr)*, 69, no. 1 [online]. 2019. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: http://journal.fsv.cuni.cz/storage/1429_76_94_zacek_final_issue_1_2019.pdf

8 Přílohy

Příloha č. 1: Operační programy v období 2007-2013.....	79
Příloha č. 2: HDP v PPS/obyvatele v letech 2008 - 2015	83
Příloha č. 3: Koeficient růstu HDP v letech 2009-2015	83
Příloha č. 4: Čerpání dotací v NUTS II Jihozápad.....	84
Příloha č. 5: Čerpání dotací v NUTS II Severozápad	85

Operační programy v období 2007-2013

Rozdělení mezi cíle je následující: (Dotace EU: *Operační programy*, [online])

Pro cíl Konvergence

Bylo stanoveno sedm regionálních operačních programů (ROP) pro regiony soudržnosti s celkovou přidělenou částkou 4,66 miliard euro:

- **ROP NUTS II Severozápad**
- **ROP NUTS II Moravskoslezsko**
- **ROP NUTS II Jihovýchod**
- **ROP NUTS II Severovýchod**
- **ROP NUTS II Střední Morava**
- **ROP NUTS II Jihozápad**
- **ROP NUTS II Střední Čechy**

Dále osm tematických operačních programů s celkovou přidělenou částkou 21,23 miliard euro:

- **OP Doprava (OP D)**

Operační program byl zaměřený na zkvalitnění infrastruktury a vzájemné propojenosti železniční, silniční a říční dopravy v rámci tzv. transevropských dopravních sítí. Jedná se tedy o infrastrukturu celostátního významu, v případě silniční infrastruktury jde o dálnice, rychlostní komunikace a silnice I. třídy. Z programu je také podporován rozvoj a modernizace pražského metra.

- **OP Životní prostředí (OP ŽP)**

OP byl zaměřený na zlepšování kvality životního prostředí, co se týče zlepšování stavu ovzduší, vody i půdy, problematiky odpadů a průmyslového znečištění nebo využívání obnovitelných zdrojů energie.

- **OP Podnikání a inovace (OP PI)**

OP se věnoval podpoře rozvoje podnikatelského prostředí a podpoře přenosu výsledků výzkumu a vývoje do podnikatelské praxe.

- **OP Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI)**

Operační program byl zaměřený na posilování výzkumného a inovačního potenciálu ČR, a to především prostřednictvím vysokých škol, výzkumných institucí a jejich spolupráce se soukromým sektorem.

- **OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)**

Tento OP se soustředil na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky na trhu práce, profesního vzdělávání nebo na začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti.

- **OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK)**

OP se zaměřoval na oblast rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho formách s důrazem na komplexní systém celoživotního učení a utváření vhodného prostředí pro výzkumné aktivity.

- **Integrovaný operační program (IOP)**

OP se věnoval řešení společných regionálních problémů v oblasti infrastruktury pro veřejnou správu, veřejné služby a územního rozvoje. K hlavním směrům podpory lze zařadit rozvoj informačních technologií ve veřejné správě, zlepšování infrastruktury pro oblast sociálních služeb, veřejného zdraví, služeb zaměstnanosti a další.

- **OP Technická pomoc (OP TP)**

Byl určen k podpoře jednotného přístupu na národní úrovni pro zajištění aktivit efektivního řízení, kontroly, sledování a vyhodnocování realizace *Národního strategického referenčního rámce*.

Pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Tento cíl podporuje regiony, které nečerpají z cíle *Konvergence*. Na cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost připadá v České republice 0,42 miliardy euro:

- **OP Praha Konkurenceschopnost (OP PK)**

OPPK byl určen na podporu investičních projektů zaměřených především na podporu veřejné dopravy a dopravní dostupnosti v Praze, podporu podnikání a zlepšování životního prostředí.

- **OP Praha Adaptabilita (OP PA)**

OPPA byl určen na podporu neinvestičních projektů zaměřených na vzdělávání, sociální integraci, podporu zaměstnanosti a rozvoj lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji.

Pro cíl Evropská územní spolupráce

Usiluje o podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. Na cíl *Evropská územní spolupráce* připadá v České republice 0,39 miliard euro:

- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko**

Programy přeshraniční spolupráce se zaměřovaly na podporu hospodářské, kulturní a komunální přeshraniční spolupráce, rozvoj cestovního ruchu, podporu vzdělání a sociální integrace, zlepšení dopravní dostupnosti přeshraničního regionu a ochranu životního prostředí.

- **OP Meziregionální spolupráce (INTERREG IVC)**

Program *Meziregionální spolupráce* byl zaměřen na spolupráci mezi veřejnými orgány a institucemi s charakterem veřejných orgánů na regionální a místní úrovni s cílem výměny a přenosu zkušeností. Podílí se všechny státy EU, Norsko a Švýcarsko.

- **OP Nadnárodní spolupráce (Central Europe)**

Operační program spadal mezi operační programy v cíli *Evropská územní spolupráce*, je rozdělen do několika zón. Česká republika patří do zóny Střední Evropa společně s Rakouskem, Polskem, částí Německa, Maďarskem, Slovinskem, Slovenskem, částí Itálie a z nečlenských zemí s částí Ukrajiny.

- **Síťový operační program ESPON 2013**

ESPON byl výzkumným programem, který podporuje územní plánování a regionální rozvoj. Jeho cílem je poskytovat informace, analýzy, scénáře, mapy, databáze atp., které přispívají k vyváženému rozvoji regionů. Otevřený pro všechny členské státy, Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island, kandidátské státy EU.

- **Síťový operační program INTERACT II (INTERACT "Sharing Expertise")**

Program byl zaměřen na posílení efektivnosti a zkvalitnění aktivit územní spolupráce v členských státech EU a dalších zemích (Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island, kandidátské státy EU) zapojených do programu.

Příloha č. 2: HDP v PPS/ obyvatele v letech 2008 – 2015

HDP v PPS na obyvatele	NUTS II Jihozápad	NUTS II Severozápad
2008	18 600	16 900
2009	18 400	16 700
2010	18 600	16 300
2011	19 000	16 700
2012	19 100	16 800
2013	20 000	16 900
2014	21 200	17 600
2015	22 100	18 800
MAX	22 100 (2015)	18 800 (2015)
MIN	18 400 (2009)	16 300 (2010)
PRŮM	19 771	17 114

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Eurostatu

Příloha č. 3: Koefficient růstu HDP v letech 2009-2015

Koefficient růstu HDP	NUTS II Jihozápad	NUTS II Severozápad
2008	-	-
2009	0,99	0,99
2010	1,01	0,98
2011	1,02	1,02
2012	1,01	1,01
2013	1,05	1,01
2014	1,06	1,04
2015	1,04	1,07
MAX	1,06 (2014)	1,07 (2015)
MIN	0,99 (2009)	0,98 (2010)
PRŮM	1,02	1,02

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 4: Čerpání dotací v NUTS II Jihozápad

OP/rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Celkový součet
OP Doprava	0	7 511 421 444,29	4 330 372 527,97	6 100 996 668,24	3 655 137 395,61	1 238 655 343,49	2 425 279 057,53	3 725 894 533,06	28 987 756 970,19
ROP NUTS II Jihovýchod	0	0	0	53 249,91	40 647,29	30 119,01	68 217,50	345 981,65	538 215,37
ROP NUTS II Jihozápad	103 217 149,98	1 780 550 204,01	2 692 422 758,14	1 898 544 574,02	2 116 083 569,69	2 148 898 726,16	2 080 782 476,41	3 573 433 021,85	16 393 932 480,26
Životní prostředí	216 360 116,77	923 424 270,44	1 178 869 712,48	1 354 817 989,12	1 461 665 871,05	1 918 711 305,48	3 222 348 253,85	2 854 533 557,54	13 130 731 076,73
OP Rybářství	0	7 561 385,50	25 971 708,00	43 192 774,00	47 316 731,00	36 566 523,00	20 865 530,50	69 216 786,00	250 691 438,00
OP Podnikání a inovace	519 095,00	256 131 902,80	401 391 596,48	617 878 196,70	1 201 602 692,98	1 044 669 819,71	1 087 964 989,00	1 751 149 981,12	6 361 308 273,79
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	0	95 812 514,09	333 851 033,24	553 731 456,79	548 375 302,24	599 175 439,52	745 534 468,59	633 375 297,41	3 509 855 511,89
OP Výzkum a vývoj pro inovace	0	0	49 231 305,55	904 976 359,92	1 009 451 048,95	1 098 407 470,27	1 209 554 941,56	958 860 899,20	5 230 482 025,44
Integrovaný operační program	0	123 825 082,00	447 836 212,82	400 308 613,83	380 750 958,72	529 734 611,50	469 392 797,81	788 713 192,83	3 140 561 469,50
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	0	106 291 479,81	356 284 395,00	834 259 455,06	1 067 376 885,00	973 496 677,37	774 194 331,71	489 373 790,74	4 601 277 014,70
OP Technická pomoc	0	817 603,38	1 845 899,74	2 084 631,56	4 493 309,69	7 576 437,12	16 591 751,06	623 235,25	34 032 867,80
Celkem z NUTSII Jihozápad	320 096 361,75	10 805 835 886,33	9 818 077 149,41	12 710 843 969,16	11 492 294 412,21	9 595 922 472,64	12 052 576 815,52	14 845 520 276,65	81 641 167 343,67

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat MMR, zasláno 18. 10. 2019

Příloha č. 5: Čerpání dotací v NUTS II Severozápad

OP/rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Celkový součet
OP Doprava	0	8 384 795 461,39	5 703 422 217,09	4 640 674 117,67	1 867 625 808,53	-512 164 326,47	932 237 233,89	1 423 238 981,89	22 439 829 493,99
OP Životní prostředí	69 139 246,66	491 244 809,70	443 788 051,75	774 959 834,48	785 696 500,94	1 093 731 430,16	2 420 272 435,47	2 650 664 850,30	8 729 497 159,46
OP Rybářství	0	0,00	3 360 093,00	3 630 742,08	2 270 406,60	1 419 172,40	3 204 557,50	2 325 600,00	16 210 571,58
OP Podnikání a inovace	5 219 762,00	286 414 390,20	381 011 507,99	872 374 365,62	945 481 312,18	1 382 620 657,22	992 948 133,34	2 417 002 909,92	7 283 073 038,47
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	0	311 482 353,61	456 164 929,98	625 049 652,03	708 691 668,69	959 556 169,18	1 376 827 670,57	1 502 973 593,19	5 940 746 037,25
OP Výzkum a vývoj pro inovace	0	0	59 825 584,00	84 196 846,05	64 428 544,23	177 724 342,77	240 617 783,02	79 114 178,57	705 907 278,64
Integrovaný operační program	0	46 578 328,00	259 485 594,86	203 379 095,40	441 049 771,61	815 004 233,73	740 497 583,43	636 568 888,86	3 142 563 495,89
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	0	127 822 021,77	461 600 644,35	699 957 293,34	688 357 273,68	719 455 165,21	615 271 947,79	439 854 512,12	3 752 318 858,27
OP Technická pomoc	0	1 165 022,76	1 985 815,48	2 262 894,72	5 283 408,83	7 946 021,56	9 697 373,33	836 850,62	29 177 387,30
ROP NUTS II Severozápad	57 024 653,80	969 554 085,50	4 840 372 268,04	2 567 386 541,13	1 145 557 529,59	2 992 547 143,56	1 480 378 031,14	2 433 478 374,31	16 486 298 627,07
Celkem z NUTSII Severozápad	131 383 662,46	10 619 056 472,93	12 611 016 706,55	10 473 871 382,53	6 654 442 224,88	7 637 840 009,33	8 811 952 749,46	11 586 058 739,78	68 525 621 947,92

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat MMR, zasláno 18. 10. 2019